

Videncenter for
Svineproduktion

Produktionsekonomi

Svin

2014

Produktionsøkonomi Svin

Forfattere Forfattere er anført ved hver artikel i pjecen.

Redaktør Brian Oster Hansen, Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion

Layout Inger Camilla Fabricius, Videncentret for Landbrug, Kvæg

Opsætning og grafik Pia Leicht og Marianne Kalriis-Nielsen, Videncentret for Landbrug, Forretningsudvikling

Fotos Hvor ikke andet er angivet, er fotografen Jens Tønnesen, LandbrugsMedierne

Tryk Scanprint a/s

Oplag 3.000

Udgiver Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
T 8740 5000
F 8740 5010
W vsp.lf.dk

ISSN 1603-4791 (tryk)

ISSN 1904-7916 (web)

Videncenter for Svineproduktion

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

Forord

I denne pjece præsenteres resultater, der har betydning for økonomien hos smågrise- og slagtesvineproducenter samt integrerede svinebedrifter. Analyserne er lavet på baggrund af årsrapporter, der er indberettet til Videncentret for Landbrugs Økonomidatabase.

Resultaterne for 2013 er baseret på foreløbige tal. Resultaterne i 2012, der var foreløbige i sidste års pjece, er rettet til de endelige tal. Princippet for udregning af ejer aflønning, der indgår i en række nøgletal, er ændret i dette års pjece. Ejer aflønning er beregnet ud fra driftens størrelse, hvor anden indkomst fra ejer og ægtefælle er fratrukket.

Pjecen giver en oversigt over økonomien og strukturudviklingen i dansk svineproduktion over de sidste ti år. Pjecen er således et statistisk opslagsværk, samtidig med at den indeholder analyser af driftsøkonomien i hhv. smågrise- og slagtesvineproduktion og på integrerede bedrifter.

Målet med temaartiklerne er at sætte fokus på emner, der er relevante for svineproducenterne og deres rådgivere.

Temaartiklerne behandler følgende emner:

- Udsving i holdstørrelser må ikke spænde ben for produktivitet og økonomi
- Leje af stalde skal redde dansk svineproduktion
- Finansiering af svinestalde
- Hvad er din fremstillingspris på korn

Pjecen er udarbejdet af medarbejdere ved Videncentret for Svineproduktion, Skejby.

Tak til Thomas Sønderby Bruun, Jens Strathe, Joachim Glerup Andersen, Jan Terkelsen og Niels Vejby Kristensen som har bidraget med temaartikler.

Tak til Pia Leicht og Marianne Kalriis-Nielsen for opsætning.

Redaktionen er afsluttet den 11. august 2014.
Brian Oster Hansen

Indhold

Forord	2	
Indhold	3	
Smågriseproducenterne	4	
Slagtesvineproducenterne.....	14	
Integrerede producenter	24	
Rentabilitet i svineproduktion	30	
Udsving i holdstørrelser må ikke spænde ben for produktivitet og økonomi	36	Tema
Leje af stalde skal redde dansk svineproduktion	46	Tema
Finansiering af svinestalde	54	Tema
Hvad er din fremstillingspris på korn	61	Tema
Ti års udvikling	67	
Forklaring til resultatudtryk og nøgletal	71	

Smågriseproducenterne

Smågriseproduktionen havde den højeste indtjening i 2013.

> Niels Vejby Kristensen, Videncenter for Svineproduktion

Driftsøkonomien for smågriseproducenter

I 2013 havde de danske smågriseproducenter en tilbagegang i driftsresultatet. Niveaulet ligger dog stadig på et højt niveau sammenlignet med tidligere år, se figur 1. Dækningsbidraget blev stabiliseret, men de kontante kapacitetsomkostninger steg ca. 250.000 kr. og det forklarer det meste af tilbagegangen. Analyseres tallene nærmere, så viser tabel 1 at den gennemsnitlige størrelse steg til 736 årssøer, hvilket typisk medfører en stigning i kapacitetsomkostningerne. Dog steg kapacitetsomkostningerne 10 %, hvorimod antal årssøer kun steg 5 %. Dækningsbidraget burde også stige når der er flere søer og flere smågrise. Derfor skyldes tilbagegangen i driftsresultatet både manglende udvikling i dækningsbidraget og for stor stigning i kapacitetsomkostninger, når udviklingen i størrelse tages i betragtning.

Finansieringsomkostningerne er stabiliseret med et lille fald i forhold til året før. Det skyldes historisk lave renter, men også en stabilisering af investeringerne. 85 % af gælden er finansieret med variabel

rente. Selvom det gav et fald i finansieringsomkostningerne i år, så udgør det også en risiko for højere udgifter, hvis renten begynder at stige.

Foderpriserne var høje i første halvår af 2013 og selvom andet halvår havde lavere foderpriser var der i gennemsnit højere foderpriser i 2013 end året før. De faldende foderpriser gav negative konjunkturer på beholdningen. Det påvirker dog ikke likviditeten, som havde en lille stigning i forhold året før.

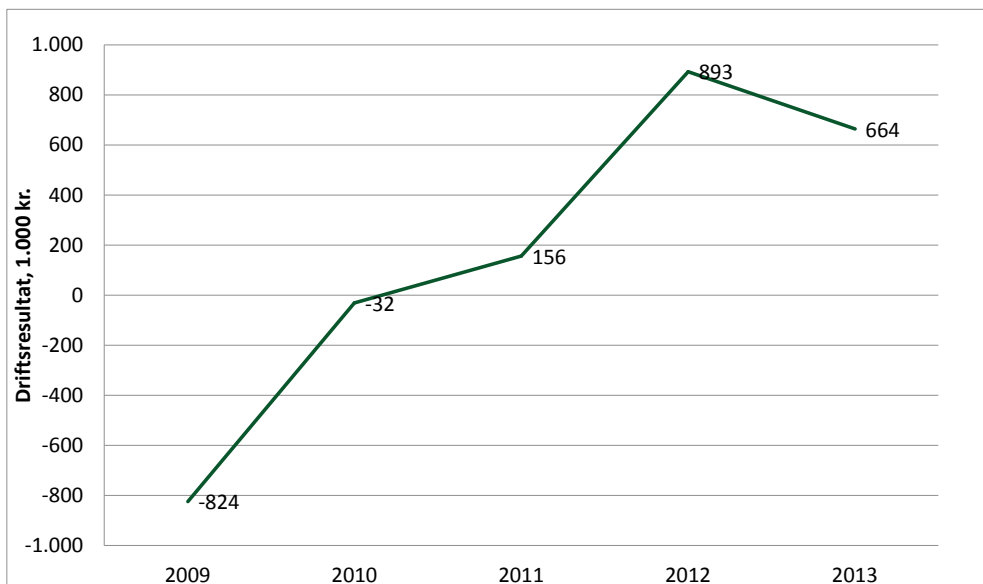
Smågrisepriserne er vist i figur 2. Her er sæsonudsvinget i puljenotering og den beregnede notering vist. Udviklingen henover 2013 var stort set identisk med udviklingen året før. Puljenoteringen lå meget højt i foråret og i efteråret kom den beregnede notering op på niveau med puljenoteringen. Det viser den officielle merpris ved eksport af smågrise. I gennemsnit over året var der ca. 30 kr. ekstra ved eksport af smågrise, og hertil kommer de tillæg landmanden får oveni den officielle puljenotering.

Tabel 1. Fem års udvikling i indtjeningen for bedrifter med sohold og salg af 30 kg grise.

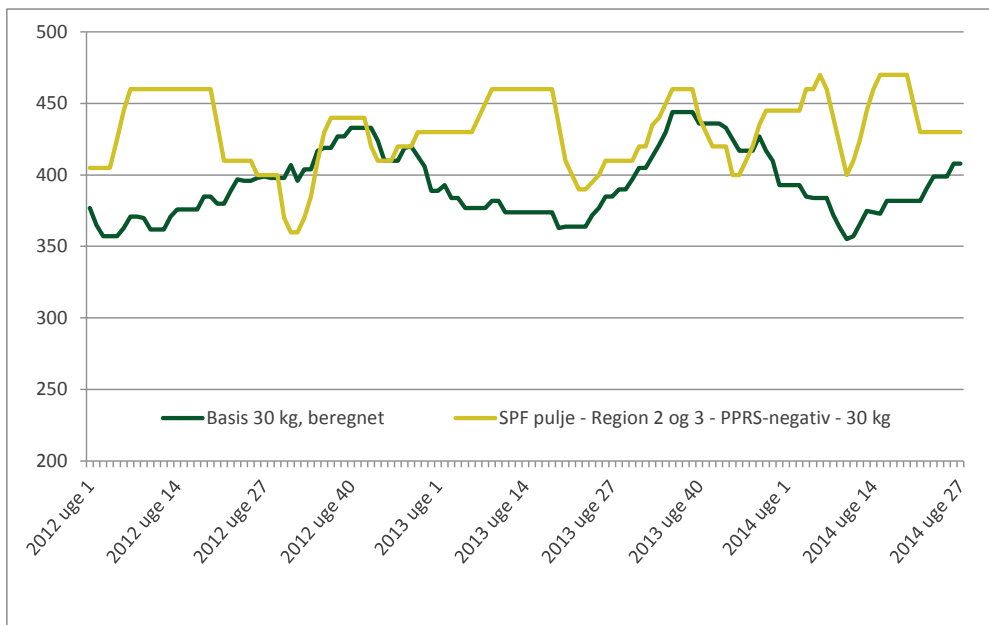
	2009	2010	2011	2012 ²	2013 ²
Antal regnskaber	522	522	401	475	385
Antal bedrifter	999	1.063	550	623	644
Antal årssøer	564	553	679	704	736
Antal fravænnede grise	15.120	15.569	19.904	20.885	22.505
Antal producerede 30 kg grise ¹	14.663	14.156	18.346	19.510	20.570
Antal producerede slagtesvin ¹	1.392	1.376	1.352	2.062	1.238
Landbrugsareal, ha i alt	146	139	154	154	167
heraf forpagtet areal	40	45	49	46	51
	Beløb i 1.000 kr.				
Bruttoudbytte	6.780	7.410	8.966	11.866	12.135
Stykomkostninger	3.862	3.880	4.780	6.424	6.717
Dækningsbidrag	2.917	3.531	4.186	5.442	5.418
Kontante kapacitetsomkostninger	1.823	1.858	2.206	2.508	2.761
Driftsmæssige afskrivninger	704	706	841	953	979
Resultat af primær drift	391	967	1.146	1.981	1.679
Afkoblet EU-tilskud	319	310	332	341	366
Finansieringsomkostninger	1.533	1.309	1.322	1.429	1.380
Driftsresultat	-824	-32	156	893	664

¹ I opgørelsen er medtaget producenter med begrænset salg af 7 kg grise og slagtesvin.

² Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

Figur 1. Udvikling i driftsresultatet for smågriseproducenter.

Figur 2. Beregnet smågrisenotering og puljenoteringen i perioden 2012-2014 (uge 27).

Indtjening på smågrisebedrifter fordelt efter besætningsstørrelse

Opdeling af smågriseproducenterne efter størrelse viser at den største fjerdedel var langt større end resten. De største havde i gennemsnit 1.276 årssøer, hvilket er dobbelt så meget som den næststørste gruppe. Derudover havde de mindste færre søer pr. ha og det påvirker indtjeningen, når det er opgjort pr. årso.

Dækningsbidraget fra svineproduktionen var højest for de største producenter. Til gengæld havde de en relativt mindre planteproduktion, og derved var det samlede dækningsbidrag omkring samme niveau for alle grupper. De største producenter havde lavere kontante kapacitetsomkostninger og afskrivninger. Dermed blev resultatet af primær drift højere for de to største grupper.

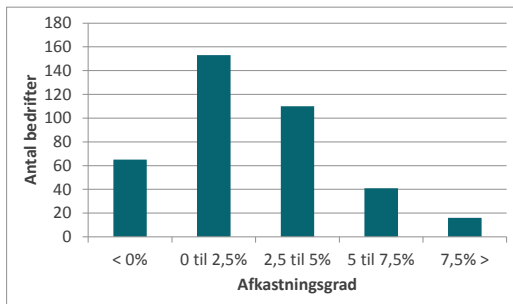
Den afkoblede EU-støtte var lavere for de største, men finansieringsomkostningerne varierer mellem grupperne. De mindste havde generelt højere finansieringsomkostninger på grund af et større jordtillæggende. Deres jordtillæggende påvirkede også EU-støtten og derfor havde de største en lavere EU-støtte pr. årso. Der er ikke inkluderet aflønning af ejerens arbejdsindsats i dette års pjece. Det forbedrer de mind-

ste producenters resultat i forhold til de største, da ejerens aflønning udgør en større andel af de samlede lønudgifter hos de mindste producenter.

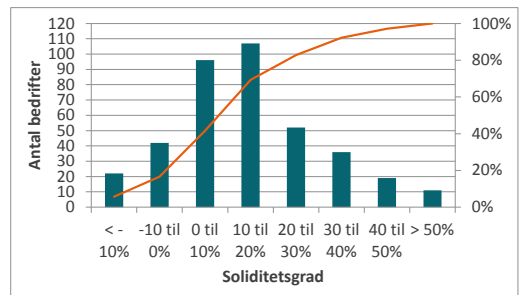
De lavere styk- og kapacitetsomkostninger viser stor driftsfordelen hos de store producenter. Derudover fik de også mere for en gris som vejede 1 kg mindre. Men den næststørste gruppe havde både opnået stordriftsfordele og lave omkostninger. Derudover var det de producenter som havde de fleste fravænnede grise pr. årso. Driftsresultatet var lidt lavere for gruppen med flest årssøer og de skal være opmærksom på finansieringsomkostningerne for at følge med de næststørste.

Tabel 2. Indtjening på smågrisebedrifter, opdelt efter besætningsstørrelse (antal årssøer), 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Antal regnskaber	385	97	96	96	96
Antal årssøer	736	1.276	652	470	282
Antal fravænnede grise	22.505	38.999	20.226	14.407	8.289
Landbrugsareal, ha i alt	167	233	154	143	107
Søer pr. ha	4,41	5,48	4,23	3,29	2,64
Dyreenheder	328	561	297	209	131
Fravænnede grise pr. årssø	30,6	30,6	31,0	30,7	29,4
Vægt solgte smågrise, kg	31	30	31	31	32
Kr. pr. solgt smågris	435	440	438	431	431
Kr. pr. årssø (inkl. mark o.a.)					
Bruttoudbytte	16.488	16.107	16.868	16.775	17.643
Stykomkostninger	9.127	8.823	9.350	9.360	10.251
Dækningsbidrag	7.362	7.284	7.518	7.416	7.393
heraf DB svin	5.522	5.791	5.564	5.002	4.458
Kontante kapacitetsomkostninger	3.751	3.677	3.838	3.846	3.865
Driftsmæssige afskrivninger	1.330	1.286	1.338	1.481	1.352
Resultat af primær drift	2.281	2.320	2.342	2.088	2.176
Afkoblet EU-tilskud	497	405	520	644	821
Finansieringsomkostninger	1.875	1.836	1.747	2.164	2.041
Driftsresultat	903	889	1.114	568	956
Beløb i 1.000 kr.					
Aktiver i alt, ultimo	49.068	76.285	47.350	34.435	24.245

Figur 3. Fordeling af afkastningsgraden.

Figur 4. Fordeling af soliditetsgraden.

Nøgletal

Tabel 3 viser udvalgte nøgletal. Se bagerst i pjecen for definition af nøgletallene.

Afkastningsgraden var højest hos de største producenter. Deres afkast var 4 % af de gennemsnitlige aktiver. De mindste fik derimod kun et afkast på 1,2 %, hvilket er forholdsvis lavt. Fordelingen af afkastningsgraden er vist i figur 3. De fleste havde en afkastningsgrad mellem 0 og 2,5 %. Derudover var der også en stor gruppe med en afkastningsgrad mellem 2,5 og 5 %. I enderne var der næsten lige mange som havde en afkastningsgrad der var henholdsvis under 0 eller over 5 %.

Egenkapitalens forrentning skal sammenholdes med soliditetsgraden. De største havde en forrentning af egenkapitalen på 18,7 %, se igen tabel 3, men de havde også en soliditetsgrad under

10 %. De to midterste grupper havde derimod en mere solid bedrift og stadig en høj forrentning af egenkapitalen.

Fordelingen af soliditetsgraden viser en gruppe, som havde en negativ soliditetsgrad. Det er under 20 % af bedrifterne, og gruppen er desværre ikke blevet mindre siden sidste år.

Udvikling i de sidste 5 år er vist i tabel 4. Tabellen viser en positiv udvikling i indtjeningen med højere afkastningsgrad, egenkapitals forrentning og overskudsgrad i 2012 og 2013, sammenlignet med 2009. Overskudsgraden og afkastningsgraden blev allerede forbedret i 2010, men tab på finansielle kontrakter ødelægger egenkapitalens forrentning i 2010 og 2011. Til sidst skal det bemærkes at soliditetsgraden er faldet henover perioden.

Tabel 3. Nøgletal, opdelt efter besætningsstørrelse (antal årssøer), 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Afkastningsgrad, procent	3,2	4,0	3,1	2,1	1,2
Egenkapitalens forrentning, procent	11,6	18,7	11,3	5,8	5,3
Overskudsgrad, procent	11,7	13,4	11,9	8,2	5,6
Dækningsgrad, procent	44,6	45,2	44,6	44,2	41,9
Kapacitetsgrad	1,3	1,4	1,3	1,2	1,1
Soliditetsgrad, procent	11,7	8,2	13,6	13,4	21,1

Tabel 4. Nøgletal smågriseproducenter, 2009-2013

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}
Afkastningsgrad, procent	0,3	2,1	2,1	4,2	3,2
Egenkapitalens forrentning, procent	-8,1	-0,2	-0,8	14,7	11,6
Overskudsgrad, procent	1,7	9,9	8,3	15,1	11,7
Dækningsgrad, procent	42,5	47,6	43,2	45,9	44,6
Kapacitetsgrad	1,0	1,2	1,2	1,4	1,3
Soliditetsgrad, procent ²	20,8	17,1	13,3	13,1	11,7

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

² Afkastningsgrad overskudsgrad og kapacitetsgrad 2013 er beregnet med ny ejer aflønning, tidligere år er ejer aflønningen 300.000 kr.

Investeringer

Investeringsniveauet fra 2012 er fortsat i 2013. Investeringer i driftsbygninger faldt kun 100.000 kr. og ligger dermed stadig på et højere niveau end i 2011. Der var sandsynligvis nogle investeringer i drægtighedsstalde for at opfylde kravet om løsgående søer. Investeringer i inventar havde en lille stigning i 2013, men har ellers fuldt udviklingen i investeringer i driftsbygninger.

Investeringer i maskiner var næsten fordoblet i 2013, hvilket er den største forandring i forhold til sidste år. Høje kornpriser har sikkert været en del

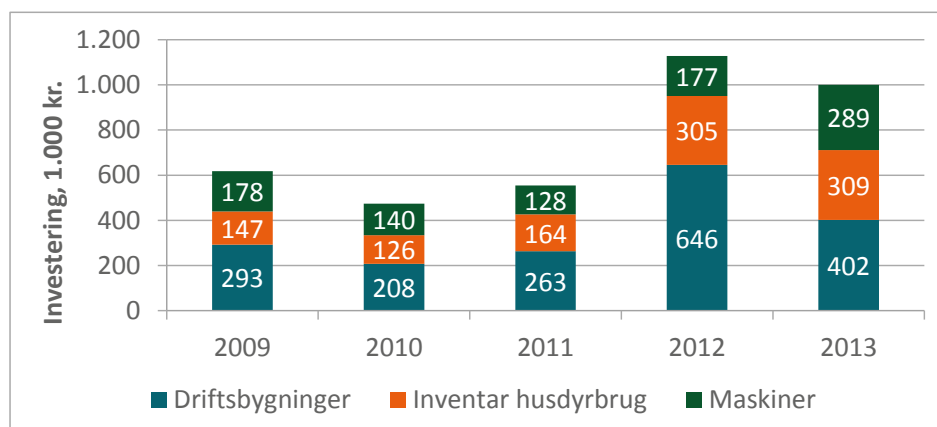
af forklaringen og investeringer i jord. Samlet set er der positive nettoinvesteringer på en halv mio. Holdes investeringer i jord ude, så er der også positive nettoinvesteringer i produktionsanlægget.

Investeringerne i produktionsanlægget svarede til likviditeten, men investeringerne i jord øgede smågriseproducenternes gæld. Da mange producenter har en lav soliditet er det ikke alle der har bidraget til dette investeringsniveau. En stor andel af producenter er nødt til i stedet at afdrag på deres gæld.

Tabel 5. Fem års udvikling i investeringerne på smågrisebedrifter.

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Investering i:	Beløb i 1.000 kr.				
Driftsbygninger	293	208	263	646	402
Inventar husdyrbrug	147	126	164	305	309
Maskiner	178	140	128	177	289
Investeringer i alt	618	474	555	1.128	1.000
Driftsmæssige afskrivninger	713	706	834	953	979
Nettoinvestering produktionsanlæg	-95	-233	-279	175	21
Investeringer i jord m.v. (inkl. fast ejendom i 2009)	281	146	223	674	477
Nettoinvestering landbrug	186	-87	-56	849	499

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

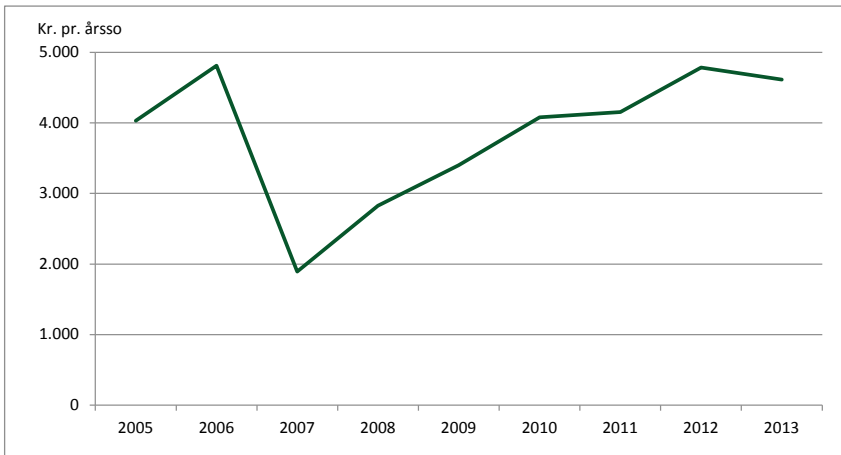

Figur 5. Udviklingen i investeringerne samt fordelingen mellem driftsbygninger, maskiner og inventar.

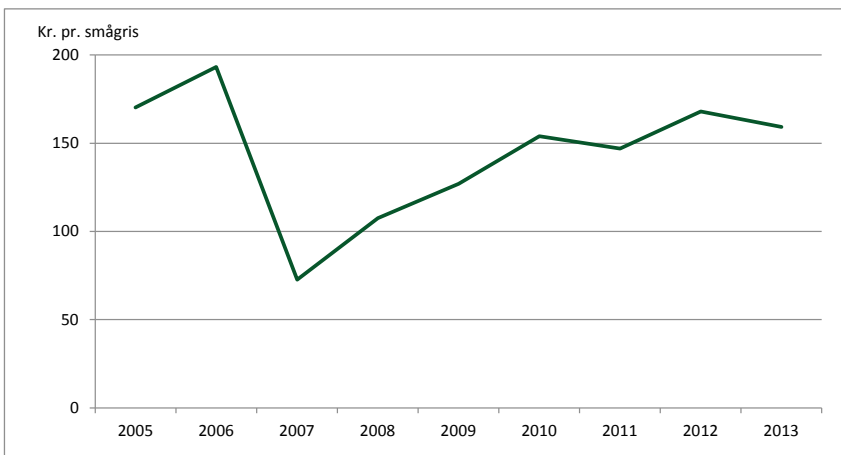
Udvikling i dækningsbidrag pr. årssø og pr. smågris

Dækningsbidraget pr. årssø holdte næsten samme niveau som i 2013. Dækningsbidraget blev 4.612 kr. pr. årssø. Den lille tilbagegang skyldes lidt højere foderpriser. Det samme billede viser sig ved dækningsbidraget pr. smågris. Avlsfremgangen er forskellen i udviklingen mellem dækningsbidrag pr. årssø og dækningsbidrag pr. smågris. Pga. avlsfremgangen er dækningsbidraget pr. smågris væsentlig lavere end toppunktet i 2006. Derfor er der stadig et forbedringspotentiale for

smågriseproducenterne. Der skal fravænes flere grise pr. årssø, hvor omkostningerne øges mindre end bruttoudbyttet pr. gris.

Figur 6. Udviklingen i dækningsbidrag pr. årssø.

Figur 7. Udviklingen i dækningsbidrag pr. smågris.

Spredning i dækningsbidrag pr. årso

Spredningen i dækningsbidraget pr. årso afhang mest af bruttoudbyttet. De bedste var også de største og de fik en højere pris pr. gris. Det skyldes, at de solgte smågrise til eksport og i hele læs.

Spredningen i dækningsbidrag pr. gris viser derimod hvor meget lavere foderomkostninger der er, når der fravænnenes flere grise pr. årso.

Table 6. Smågrisebedrifter opdelt efter dækningsbidrag pr. årso, 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Antal bedrifter	243	55	55	55	54
Antal årssøer	569	695	617	533	428
Producerede smågrise pr. årso	29,0	30,9	29,5	28,6	26,8
Vægt pr. afgået gris, kg	31,2	31,4	31,4	30,9	31,0
Pris pr. produceret gris, kr.	418	430	426	409	404
	Kr. pr. årso				
Bruttoudbytte	12.364	13.887	12.853	11.806	10.888
Foderomkostninger	6.669	6.594	6.762	6.511	6.810
Dyrlæge og medicin	562	605	530	539	575
Avl, rådgivning og kontrol	285	295	289	271	286
Diverse stykomkostninger	235	229	215	249	249
Stykomkostninger i alt	7.752	7.723	7.796	7.570	7.921
Dækningsbidrag	4.612	6.163	5.056	4.236	2.967
	Kr. pr. produceret gris				
Bruttoudbytte	427	450	436	413	406
Foderomkostninger	230	214	229	228	254
Dyrlæge og medicin	19	20	18	19	21
Avl, rådgivning og kontrol	10	10	10	9	11
Diverse stykomkostninger	8	7	7	9	9
Stykomkostninger	268	250	264	265	296
Dækningsbidrag	159	200	171	148	111

Udviklingen i driftsøkonomien ved 7 kg produktion

Producenterne af 7 kg grise har i gennemsnit flere årssøer end producenter af 30 kg grise. Antallet af årssøer er faldet fra 2012 til 2013, hvilket kan skyldes kravet om løsgående søer. Forskellen i størrelse skal tages i betragtning når 2012 og 2013 sammenlignes. En omregning til kr. pr. årssø vil gøre tallene sammenlignelige.

I de sidste fem år er indtjeningen kun gået fremad. Den negative udvikling i 2013 skyldes, primært højere foderudgifter, kapacitets- og finansieringsomkostninger. Omregnes til kr. pr. årssø er disse omkostninger steget mellem 8 og 13 %, hvilket tyder på manglende kontrol og management.

Tabel 7. Fem årsudvikling i indtjeningen for bedrifter med sohold og salg af 7 kg grise.

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Antal regnskaber	130	94	104	96	87
Antal årssøer	694	825	1.046	1.015	902
Antal fravænnede grise	17.548	22.949	30.343	30.036	26.781
Landbrugsareal, ha i alt	118	98	146	141	141
Dyreenheder	190	237	324	298	266
Fravænnede grise pr. årssø	25,3	27,8	29,0	29,6	29,7
Vægt solgte fravænnede grise, kg	6,3	7,6	7,4	6,8	7,5
Kr. pr. solgt smågris	223	232	232	265	263
	Beløb i 1.000 kr.				
Bruttoudbytte	5.856	7.020	9.603	10.468	9.542
Stykomkostninger	3.325	3.343	4.879	5.110	4.927
Dækningsbidrag	2.531	3.678	4.724	5.358	4.615
Kontante kapacitetsomkostninger	1.697	1.909	2.480	2.503	2.393
Driftsmæssige afskrivninger	707	688	973	969	886
Resultat af primær drift	126	1.080	1.271	1.886	1.337
Afkoblet EU-tilskud	259	219	308	306	301
Finansieringsomkostninger	1.328	1.206	1.556	1.247	1.247
Driftsresultat	-943	93	24	945	391
Aktiver i alt, ultimo	35.504	37.526	46.239	45.088	43.670

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

Produktionseffektivitet

På baggrund af e-kontroller fra AgroSoft og SvinelT er produktiviteten i soholdet opgjort. Besætningsstørrelsen fortsætter med at vokse og det samme gør antallet af fravænnede grise pr. årssso. Fremgangen var på 0,4 grise pr. årssso, hvilket er en aftagende vækstrate for første gang i mange år, men det var også forventet at den store fremgang ville stoppe.

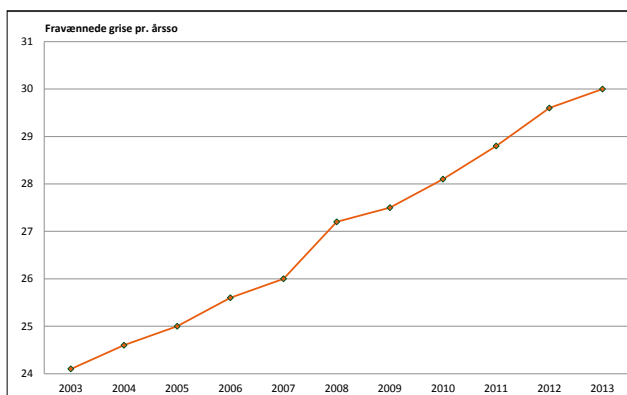
Årsagen til flere fravænnede grise i Danmark skyldes flere levende fødte pr. kuld. I 2013 var af-

gangsvægten 0,4 kg højere. Den daglige tilvækt hos smågrisene er steget, når der tages højde for den lavere afgangsvægt. Se tabel 8 for de sidste 5 års udvikling og henholdsvis bedste og dårligste fjerdedel. Den bedste fjerdedel havde blandt andet 2,31 kuld pr. årssso og en daglig tilvækt på 475 gram i smågrisestalden. Den dårligste fjerdedel havde en højere dødelighed efter fravæning, flere spildfoderdage, færre kuld pr. årssso og lavere daglig tilvækt.

Tabel 8. Resultater fra effektivitetskontrollen i soholdet.

Periode	Alle 2009	Alle 2010	Alle 2011	Alle 2012	Alle 2013	Bedst 25% 2013	Dårligste 25% 2013
Antal bedrifter	666	749	664	629	604	139	150
Antal årssøer	579	615	640	651	680	790	523
Kuld pr. årssso	2,25	2,26	2,26	2,26	2,25	2,31	2,17
Levendefødte pr. kuld	14,2	14,5	14,8	15,1	15,4	16,1	14,7
Dødfødte pr. kuld	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7
Fravænnede pr. kuld	12,2	12,4	12,7	13,1	13,3	14,2	12,3
Fravænnede grise pr. årssso	27,5	28,1	28,8	29,6	30,0	32,5	27,4
Alder ved fravæning, dage	31,0	30,0	31,0	31,0	31,0	30,0	32,0
Vægt ved fravæning, kg	7,4	7,2	7,1	7,0	7,0	6,7	7,4
Døde efter fravæning, %	2,6	2,8	2,9	2,9	2,9	2,47	3,55
Spildfoderdage pr. kuld	14,9	14,2	13,8	14,1	14,2	10,8	18,5
Vægt pr. afgang grise, kg	31,4	31,4	31,1	30,6	31	31,2	30,7
Daglig tilvækt efter fravæning, g ¹	446	439	435	438	441	475	415

¹ Reference daglig tilvækt, dvs. sammenlignelig over tid.

Figur 8. Udviklingen i fravænnede grise pr. årssso.

Slagtesvineproducenterne

Slagtesvineproducenterne tjente færre penge i 2013 end i 2012, primært fordi foderprisen steg.

> Brian Oster Hansen, Videncenter for Svineproduktion

Driftsøkonomien for slagtesvineproducenter

Slagtesvineproducenterne havde overskud, dog blev de seneste års positive udvikling brudt i 2013, se figur 1. Slagtesvineproducenterne opnåede et gennemsnitligt driftsresultat på 242.000 kr., hvilket skal bruges til at aflønne ejerens arbejdskraft og forrentning af den investerede kapital.

Baggrunden for den negative udvikling er, at slagtesvineproducenterne tjente færre penge i både mark og stald. Slagtesvineproducenterne har i 2013 oplevet negative værdiændringer på besætning og beholdning på 190.000 kr., hvor de i 2012 havde positive værdiændringer på 240.000 kr., dette forklarer 430.000 kr. af nedgangen i driftsresultatet fra 2012 til 2013. Heraf skyldes de 270.000 kr. at kornet faldt i værdi i 2013 fra 178 kr. primo til 130 kr. ultimo, i modsætning til i 2012 hvor kornet steg.

Selvom slagtesvineproducenterne på grund af de faldende kornpriser også brugte færre penge på at købe foderkorn, så steg foderomkostningen i gen-

nemsnit med 32 kr. pr. slagtesvin. Prisen på færdigblandet foder til slagtesvin steg således 9 øre pr. FEsv fra 2012 til 2013. En del af stigningen i foderomkostningen skyldes desuden, at slagtevægten i 2013 blev øget. Afregningsprisen (+4 øre) og smågriseprisen (+5 kr.) har til gengæld været stort set uændrede. Prisen på slagtesvin og smågrise følges nøje ad, se prisudviklingen i figur 2.

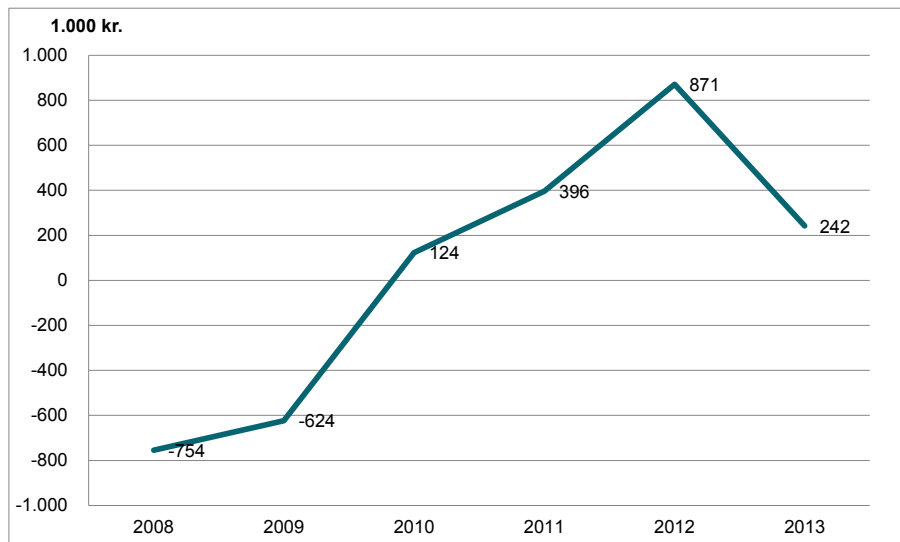
Kapacitetsomkostningerne pr. slagtesvin er steget med knap 8 % pr. slagtesvin. Finansieringsomkostningerne er stort set uændrede målt pr. slagtesvin.

Produktivitetsfremgang har været med til at påvirke resultatet i positiv retning. Foderforbruget faldt fra 2,78 til 2,75 FEsv pr. kg tilvækst (30-100 kg), samtidig blev den daglige tilvækst øget, så den nu er oppe på 907 gram.

Tabel 1. Fem års udvikling i indtjeningen for bedrifter med produktion af slagtesvin.

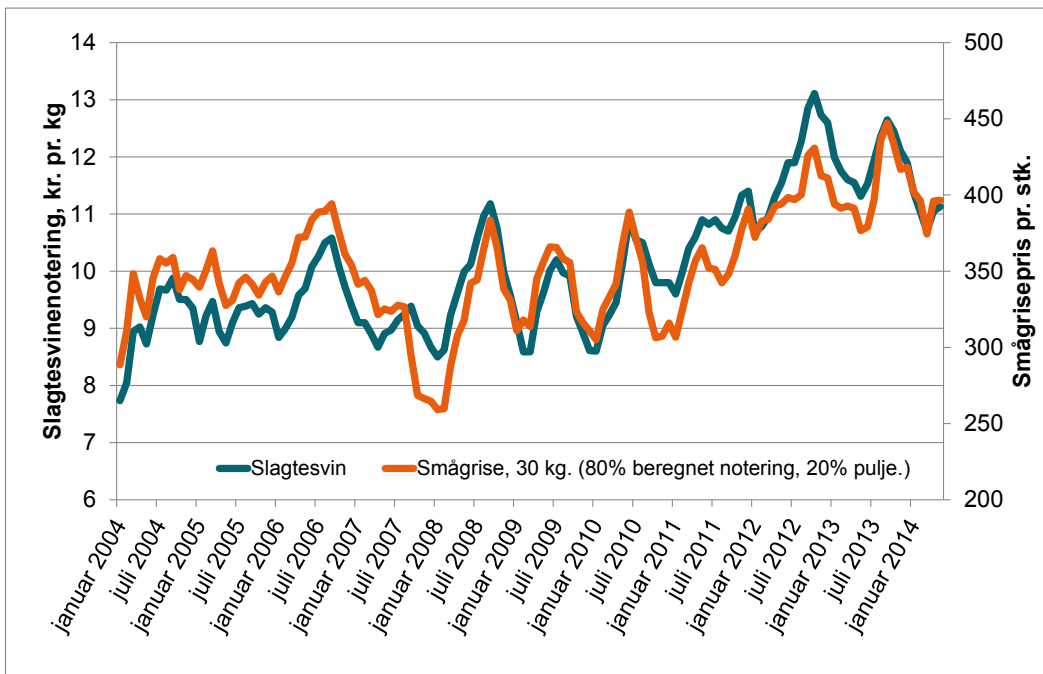
	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Antal regnskaber	663	607	597	438	378
Antal bedrifter	1.234	1.343	1.150	821	952
Antal producerede slagtesvin	7.230	7.590	8.352	8.595	7.862
Landbrugsareal, ha i alt	152	139	156	162	175
heraf forpagtet	43	41	49	48	58
	Beløb i 1.000 kr.				
Bruttoudbytte	4.163	4.941	5.281	6.959	6.201
Stykomkostninger	2.772	2.824	2.863	4.021	4.020
Dækningsbidrag	1.391	2.116	2.418	2.938	2.181
Kontante kapacitetsomkostninger	897	932	1.008	1.129	1.082
Driftsmæssige afskrivninger	440	454	465	487	467
Resultat af primær drift	54	730	945	1.322	632
Afkoblet EU-tilskud	336	309	341	365	379
Finansieringsomkostninger	1.014	915	890	849	769
Driftsresultat	-624	124	396	838	242

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

Figur 1. Udvikling i driftsresultatet for slagtesvineproducenter.

Figur 2. Udviklingen i afregningsprisen pr. kg svinekød inkl. efterbetaling og regulering samt pris pr. 30 kg smågris ud fra 80 % beregnet notering og 20 % puljenotering.

Indtjeningen på slagtesvinebedrifter fordelt efter besætningsstørrelse

Tabel 2 opdeler slagtesvineproducenterne i fire størrelsesgrupper efter antal producerede slagtesvin. De største producenter har haft en tilbagegang på 58 kr. pr. slagtesvin og de mindste har haft en tilbagegang på 88 kr. pr. slagtesvin inkl. mark o.a., når driftsresultatet for henholdsvis de store og de små sammenlignes med resultatet fra 2012.

De små slagtesvineproducenter har mere jord pr. slagtesvin og dermed en højere selvforsyningsgrad. Indtjeningen fra planteproduktionen har oplevet et fald i 2013, hvilket afspejles i driftsresultatet. Grunden til at de små tjente flest penge er, at deres markdrift var væsentligt større i forhold til svineproduktionen end hos de store slagtesvineproducenter. Ejer aflønning er desuden ikke med i beregningerne og udgør 53 kr. pr. slagtesvin for en gennemsnitsbedrift. En stor bedrift kan nøjes med 29 kr. i ejer aflønning pr. slagtesvin, mens en lille bedrift må af med 112 kr. pr. slagtesvin. De mellemste grupper ligger på henholdsvis 49 og 79 kr.

De største producenter havde det højeste dækningsbidrag fra svineproduktionen og tjente 47 kr. mere i DB på slagtesvin, heraf skyldtes 29 kr. lavere foderomkostninger, mens 13 kr. skyldtes højere afregningspris og lavere smågrisepris. De store kan altså købe foder og råvarer billigere ind, mens der typisk også vil være flere hjemmeblandere blandt de største producenter. Tallene fra effektivitetskontrollen viser også, at de bedste har et lavere foderforbrug pr. kg tilvækst, hvilket sænker stykomkostningerne.

De kontante kapacitetsomkostninger pr. slagtesvin er 59 kr. højere hos de små producenter. Det er bemærkelsesværdigt, at de bruger 15 kr. mindre på lønomkostninger, hvilket må skyldes, at de små i højere grad selv passer deres slagtesvin. De højere kapacitetsomkostninger hos de små slagtesvineproducenter skyldes en større planteproduktion og manglende stordriftsfordele, da mange kapacitetsomkostninger ikke stiger proportionalt med produktionsstørrelsen, bl.a. er omkostninger til vedligehold større hos de mindste producenter.

Der var fremgang i produktiviteten i 2013. Foderforbruget faldt med 0,03 FEsv pr. kg tilvækst efter flere år stort set uden forbedringer.

Tabel 2. Indtjening på slagtesvinebedrifter, opdelt efter besætningsstørrelse (antal producerede slagtesvin), 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Antal regnskaber	378	95	95	94	94
Antal producerede slagtesvin	7.862	16.839	8.283	5.564	3.294
Landbrugsareal, ha i alt	175	296	186	135	116
heraf forpagtet	58	108	63	46	28
Slagtesvin pr. ha	44,9	56,9	44,5	41,2	28,4
Dyreenheder	246	526	258	173	103
Kr. pr. købt smågris	443	441	448	441	442
Gennemsnitlig slagtevægt, kg	83	82	82	83	83
Kr. pr. solgt slagtesvin	1.001	1.003	1.000	1.002	999
	Kr. pr. produceret slagtesvin (inkl. mark o.a.)				
Bruttoudbytte	789	760	775	796	902
Stykomkostninger	511	497	496	521	572
Dækningsbidrag	277	263	279	274	330
Heraf DB svin	96	109	95	90	62
Kontante kapacitetsomkostninger ^e	138	121	151	133	180
Driftsmæssige afskrivninger	59	47	67	64	85
Resultat af primær drift	80	95	61	77	64
Afkoblet EU-tilskud	48	37	49	54	77
Finansieringsomkostninger	98	102	89	100	94
Driftsresultat	31	30	22	30	47
	Beløb i 1.000 kr.				
Aktiver i alt, ultimo	34.817	56.823	40.633	24.917	23.829

Nøgletal

Tabel 3 viser udvalgte nøgletal for slagtesvineproducenterne. De største producenter har haft den højeste afkastningsgrad, noget der går igen år efter år. Afkastningsgraden på 1,3 % har været lavere end de gennemsnitlige renteomkostninger, som var på 2,4 %. Fordelingen af afkastningsgraden for alle slagtesvineproducenterne er vist i figur 3.

Egenkapitalens forrentning var i gennemsnit 3,5 %, hvilket ikke er et tilfredsstillende afkast af den investerede kapital. Slagtesvineproducenterne har en højere soliditetsgrad sammenlignet med

sohold, derfor kan de også acceptere en mindre forrentning af egenkapitalen, men forskellen i 2013 var for stor. Fordelingen af soliditetsgraden hos slagtesvineproducenterne er vist i figur 4, hvor kun 13 % af bedrifterne har en soliditetsgrad under 10 %.

I tabel 4 er udviklingen i nøgletallene vist. Det ses at 2013 har været et dårligere år end de tre foregående år. Det er positivt at den gennemsnitlige soliditetsgrad steg i 2013, efter igennem flere år at have været faldende pga. manglende indtjening og faldende jordpris.

Tabel 3. Nøgletal, opdelt efter besætningsstørrelse (antal producerede slagtesvin), 2013.

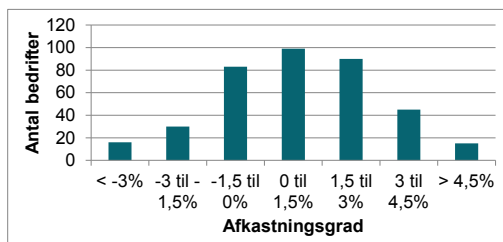
Gruppe	Alle	1	2	3	4
Afkastningsgrad, procent	1,3	2,5	1,1	0,7	0,1
Egenkapitalens forrentning, procent	3,5	6,2	2,2	3,8	2,0
Overskudsgrad, procent	6,4	9,6	6,2	3,4	0,8
Dækningsgrad, procent	35,2	34,6	36,0	34,5	36,6
Kapacitetsgrad	1,1	1,4	1,1	1,0	0,9
Soliditetsgrad, procent	27,2	19,3	27,1	28,4	39,0

Tabel 4. Nøgletal slagtesvineproducenter, 2009-2013.

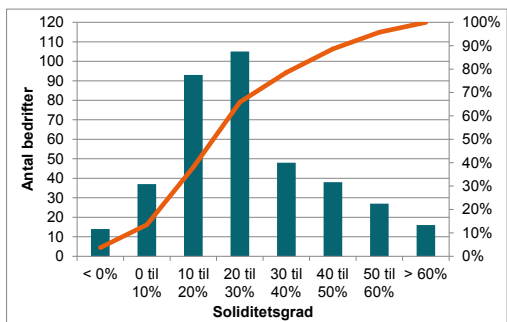
Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}
Afkastningsgrad, procent	-0,4	1,9	2,4	3,8	1,3
Egenkapitalens forrentning, procent	-5,1	1,9	4,1	10,2	3,5
Overskudsgrad, procent	-2,9	11,0	11,8	16,7	6,4
Dækningsgrad, procent	33,2	42,8	40,7	42,2	35,2
Kapacitetsgrad	0,8	1,3	1,3	1,5	1,1
Soliditetsgrad, procent	31,1	27,7	25,8	25,5	27,2

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

² Afkastningsgrad, overskudsgrad og kapacitetsgrad 2013 er beregnet med ny ejer aflønning, tidligere år er ejer aflønningen 300.000 kr.

Figur 3. Fordeling af afkastningsgrad.

Figur 4. Fordeling af soliditetsgrad.

Investeringer

Slagtesvineproducenternes investeringer steg i 2013, så der nu for første gang siden 2009 blev investeret mere i produktionsanlæg end der blev afskrevet, se tabel 5. Dette er en tiltrængt udvikling, da produktionsanlæggets stand ellers nedslides. Investeringen i driftsbygninger alene steg med næsten 100.000 kr. til 239.000 kr. (+70 %) i forhold til året inden, så der i 2013 blev investeret næsten ligeså meget som i 2008. Omvendt har slagtesvineproducenterne investeret 100.000 kr. mindre i jord i 2013, et investeringsniveau for jord på ca. det halve af hvad det var i 2008. Det bemærkes desuden at investering i maskiner har været støt stigende siden 2009.

Udviklingen i nettoinvesteringerne er illustreret i figur 5. Siden lavpunktet i 2010 har investeringerne i produktionsanlægget været stigende. Investeringerne i produktionsanlægget i 2013 er på niveau med 2008, og der er igen positive nettoinvesteringer i produktionsanlægget. De positive driftsresultater slagtesvineproducenterne har opnået de seneste år er dermed blevet omsat til nye investeringer. Da antallet af slagtesvinebedrifter falder hvert år, er det nødvendigt med positive nettoinvesteringer på de tilbageværende bedrifter, ellers vil antal slagtninger i Danmark blive ved med at falde.

Udvikling i dækningsbidrag pr. slagtesvin

Dækningsbidraget pr. slagtesvin blev 99 kr. i 2013, et fald på 31 kr. i forhold til året inden, men stadig bedre end i årene 2007-2009, se figur 6.

Spredning i dækningsbidrag pr. slagtesvin

Tabel 6 viser slagtesvineproducenterne, fordelt på fire grupper efter dækningsbidrag pr. slagtesvin. Dækningsbidraget er 119 kr. højere hos den bedste gruppe i forhold til den ringeste gruppe, så de bedste opnåede i 2013 fire gange så meget i dækningsbidrag pr. slagtesvin.

Forskellen skyldes især, at de bedste har lavere foderomkostninger, men også at de kan sælge deres slagtesvin til en højere afregningspris, samtidig med at de kan købe smågrise til en lavere pris. Det bemærkes, at de bedste i gennemsnit producerer 4.100 flere slagtesvin end de ringeste. Det vil sige en tendens til størrelsesøkonomiske fordele, der har også været der i tidligere år.

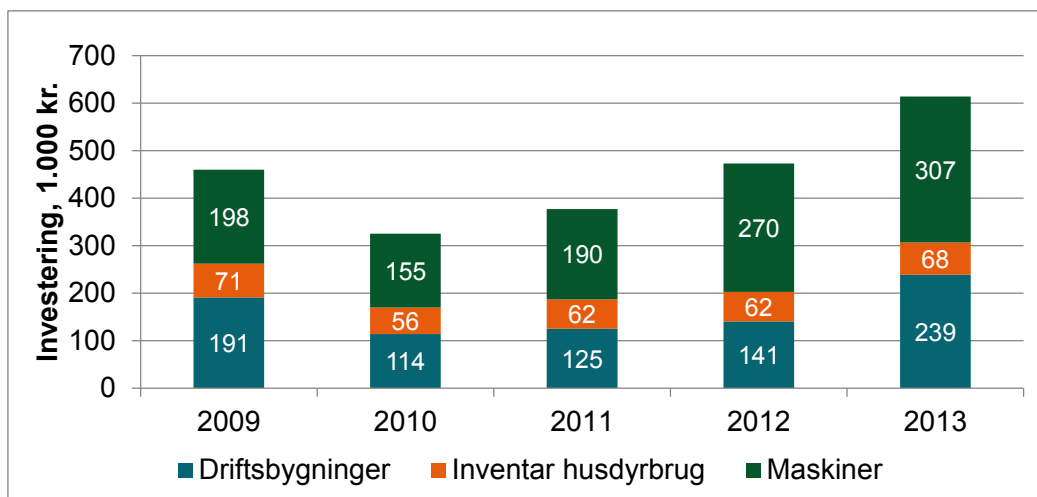
Udviklingen i driftsøkonomien på bedrifter med FRATS-produktion

FRATS-producenterne opnåede i gennemsnit et resultat på 36.000 kr. i 2013. Det er de samme økonomiske vilkår FRATS-producenterne er underlagt som hos almindelige slagtesvineproducenter. FRATS-producenterne har i 2013 oplevet negative værdiændringer på besætning og beholdning på 200.000 kr., hvor de i 2013 havde positive værdiændringer på 275.000 kr., dette alene forklarer 475.000 kr. af nedgangen i driftsresultatet fra 2012 til 2013. FRATS-producenterne er desuden blevet påvirket negativt af de stigende foderpriser, samtidig med at de har tjent færre penge på slagtesvineproduktionen, hvilket primært skyldes at den gennemsnitlige FRATS-pro-

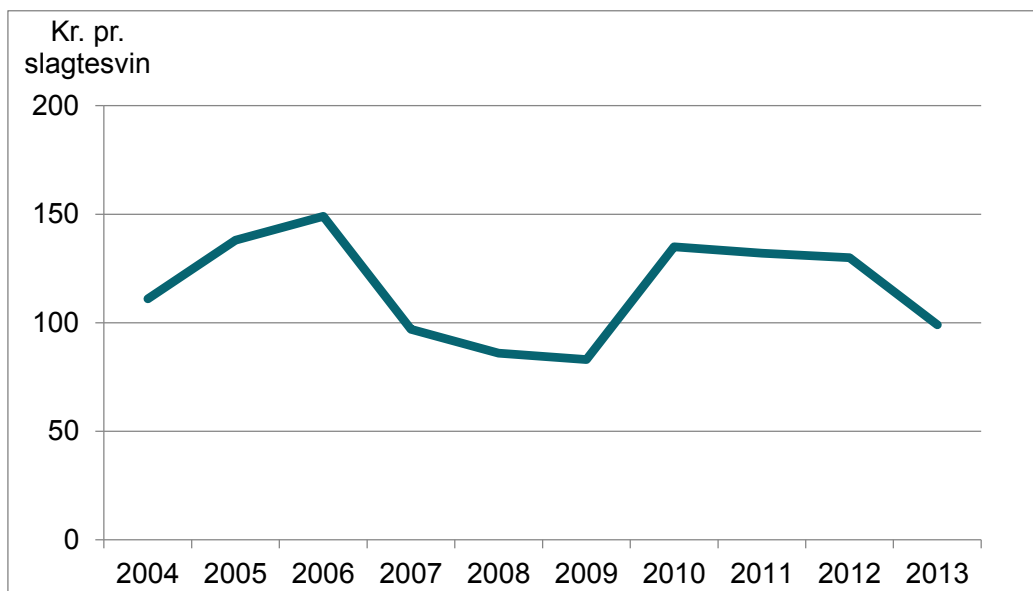
Tabel 5. Fem års udvikling i investeringerne på slagtesvinebedrifterne.

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Investering i:	Beløb i 1.000 kr.				
Driftsbygninger	191	114	125	141	239
Inventar husdyrbrug	71	56	62	62	68
Maskiner	198	155	190	270	307
Investeringer i alt	460	325	377	473	614
Driftsmæssige afskrivninger	445	454	465	487	467
Nettoinvestering produktionsanlæg	15	-129	-88	-14	147
Investeringer i jord m.v. (inkl. fast ejendom i 2009)	421	180	265	424	324
Nettoinvestering landbrug	436	51	177	410	471

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

Figur 5. Fordelingen af investeringerne mellem driftsbygninger, maskiner og inventar.

Figur 6. Udviklingen i dækningsbidrag pr. slagtesvin, 2004-2013.

ducent producerede færre slagtesvin end i 2012.

Produktivitet

Data fra brugere af AgroSoft og DLBR SvineIT bruges til at måle udviklingen i produktiviteten. Af tabel 8 fremgår det, at foderforbruget er faldet med 0,03 FEsv pr. kg tilvækst (30-100 kg) i 2013 i forhold til 2012, efter i en længere årrække at have ligget næsten uforandret. Dette er særligt vigtigt,

da foderforbrug pr. kg tilvækst er det nøgletal, der har størst økonomisk betydning ved slagtesvineproduktion. Den gennemsnitlige slagtevægt blev øget med 0,9 kg i 2013, hvilket må antages at hænge sammen med at Danish Crown øger basisvægtintervallet med 4 kg i 2014. Den daglige tilvækst er ligeledes gået frem fra 2012 til 2013. Når der tages højde for ændret slagtevægt og vægt ved indsættelse er den daglige tilvækst steget til

Tabel 6. Bedrifter med slagtesvin opdelt efter dækningsbidrag pr. slagtesvin, 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Antal bedrifter	358	90	90	89	89
Antal producerede slagtesvin	8.797	10.596	9.270	8.802	6.495
Pris pr. kg inkl. efterbetaling, kr.	12,07	12,04	12,14	12,14	11,97
Pris indsatte smågrise, kr.	426	419	426	427	434
	Kr. pr. slagtesvin				
Bruttoudbytte	538	562	541	535	512
Foderomkostninger	425	391	416	436	458
Dyrlæge og medicin	6	6	6	6	6
Diverse stykomkostninger	7	6	6	7	8
Stykomkostninger i alt	438	404	428	449	472
Dækningsbidrag	99	158	113	86	39

Tabel 7. Indtjening på bedrifter med produktion af FRATS.

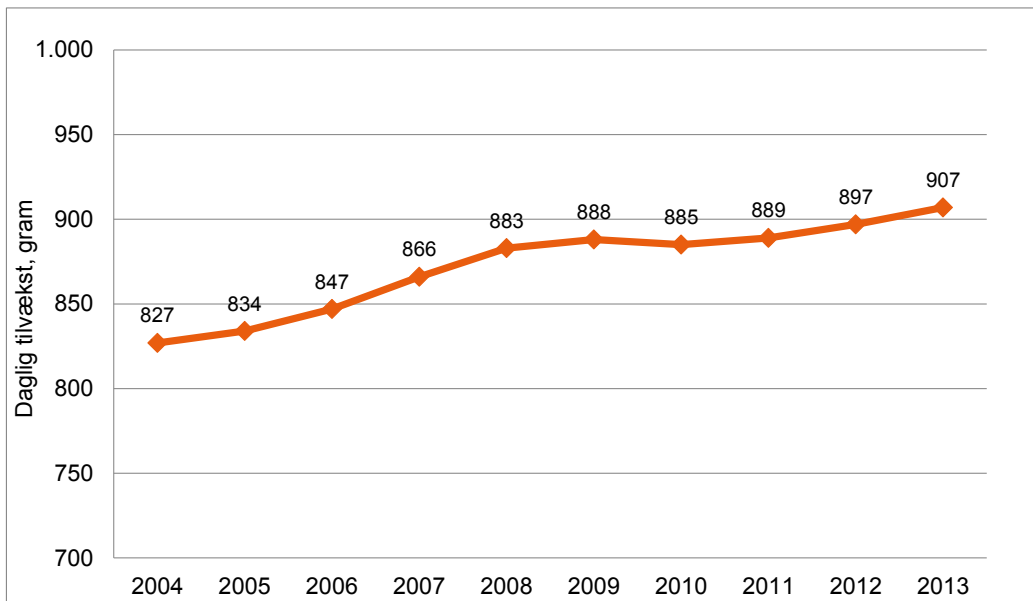
Gruppe	2011	2012 ¹	2013 ¹
Antal regnskaber	123	110	109
Antal producerede slagtesvin	10.789	11.691	10.402
Landbrugsareal, ha i alt	154	163	159
heraf forpagtet	41	46	41
Dyreenheder	352	386	337
Kr. pr. købt smågris	239	270	271
Gennemsnitlig slagtevægt	81	82	82
	Beløb i 1.000 kr.		
Bruttoudbytte	8.773	10.498	8.766
Stykomkostninger	5.607	6.699	6.060
Dækningsbidrag	3.166	3.799	2.706
Kontante kapacitetsomkostninger	1.451	1.576	1.405
Driftsmæssige afskrivninger	616	626	644
Resultat af primær drift	1.099	1.597	657
Afkoblet EU-tilskud	341	357	344
Finansieringsomkostninger	1.172	1.186	965
Driftsresultat	268	768	36
Aktiver i alt, ultimo	40.187	43.696	39.171

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

907 gram. Se figur 7 for de seneste 10 års udvikling. Dødeligheden er steget lidt fra 3,6 til 3,7 %.

Spredningen i produktivitet kan måles ved bedste og dårligste fjerdedel. Her er opdelingen foretaget ud fra produktionsværdien pr. stiplads. Både bedste og dårligste fjerdedel har forbedret foderforbrug pr. kg tilvækst med 0,03-0,04 FEsv, mens daglig tilvækst er forbedret med 9 gram hos de bedste og hele 26 gram hos de ringeste. Slagtevægten er øget med 1,2 kg hos bedste fjerdedel samtidig med at kødprocenten kun er faldet 0,1

procentpoint. Til sammenligning er slagtevægten kun øget med 0,7 kg hos de dårligste, mens kødprocenten her er faldet med 0,3 procentpoint. Derudover er andelen af døde og kasserede blevet indsnævret, da dødeligheden hos de bedste er steget fra 2,7 til 3,0 %, mens dødeligheden for de dårligste er på samme niveau som året før.

Figur 7. Udvikling i den daglige tilvækst, 2004-2013.

Tabel 8. Resultater fra effektivitetskontrollen, slagtesvin.

Periode	Alle 2009	Alle 2010	Alle 2011	Alle 2012	Alle 2013	Bedst 25% 2013	Dårligste 25% 2013
Antal bedrifter	849	815	746	717	650	158	158
Producerede svin pr. år	6.385	5.847	6.537	6.902	6.785	7.076	5.542
Daglig tilvækst, gram ¹	888	885	889	897	907	973	839
FEsv pr. kg tilvækst ¹	2,77	2,79	2,79	2,78	2,75	2,57	2,96
Vægt ved indsættelse, kg	31,9	31,9	31,7	31,5	31,7	32,1	31,3
Gennemsnitlig slagtevægt, kg	81,4	82,3	81,6	81,8	82,7	83,4	82,0
Gennemsnitlig kødprocent	60,2	60,2	60,4	60,4	60,2	60,3	60,1
Døde og kasserede, procent	4,1	4,0	3,7	3,6	3,7	3,0	4,7

¹ Reference daglig tilvækst (30-100 kg), dvs. sammenlignelig over tid.

Integrerede producenter

De integrerede producenter havde i gennemsnit et driftsresultat på knap en halv mio. kr.

> Niels Vejby Kristensen, Videncenter for Svineproduktion

Driftsøkonomien for integrerede producenter

Driftsresultatet for 2013 endte på et lavere niveau end 2012, men stadig væsentligt højere end årene omkring finanskrisen. Tilbagegangen skyldes højere foderpriser i 2013, hvor især prisen på soja var høj. Derudover var der en lavere indtjening fra marken på grund af lavere kornpriser og nedskrivning af kornlagre. Afregningsprisen på slagtesvin og smågriseprisen lå begge på et lidt højere niveau og bidrog derfor ikke til tilbagegangen.

Udviklingen i kapacitets- og finansieringsomkostningerne stemmer overens med udviklingen i antal årssøer. Men dykkes der nærmere ned i tallene, så steg udgifter til løn mere end antal årssøer. Lønomkostningerne steg 33 % og antal årssøer steg 23 %. Da vores lønudgifter i forvejen ligger højere end i de lande vi konkurrerer med, er det problematisk at lønstigningerne er så store.

Udviklingen i finansieringsomkostningerne er båret af lave renter og højere forpagtningsafgift. Forpagt-

ningsafgiften steg i overensstemmelse med et større forpagtet areal, men renteudgifterne steg kun 7 % selvom gælden steg med det dobbelte. Det betyder at de integrerede producenter fik gavn af historisk lave renter, da de er forholdsvis solide bedrifter. Soliditetsgraden vil blive uddybet senere.

Indtjening på integrerede bedrifter fordelt efter besætningsstørrelse

Fordelingen af indtjeningen er opgjort i tabel 2, hvor de integrerede er opdelt efter størrelse. Resultaterne er opgjort pr. årssø og der er ikke inkluderet aflønning af ejeren modsat i tidligere års pjecer. De største producenter opnåede de bedste resultater i svineproduktionen med et dækningsbidrag svin på over 8.000 kr. Til gengæld havde de mindste producenter et højere jordtillæggende med færre søer pr. ha, hvilket betyder at de har haft mere indtjening fra planteproduktionen relativt til de største producenter. Det er årsagen til, at det samlede dækningsbidrag stort set var ens for alle størrelsesgrupper.

Table 1. Five-year development in earnings for integrated businesses.

	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Antal regnskaber	350	311	225	302	186
Antal bedrifter	657	647	504	363	305
Antal årssøer	293	312	314	310	380
Antal producerede slagtesvin	6.584	7.267	7.606	7.948	8.407
Landbrugsareal, ha i alt	182	181	215	163	222
Heraf forpagtet areal	47	58	77	50	76
	Beløb i 1.000 kr.				
Bruttoudbytte	6.527	8.040	8.225	10.473	11.772
Stykomkostninger	4.007	4.336	4.335	6.091	7.123
Dækningsbidrag	2.520	3.704	3.890	4.382	4.649
Kontante kapacitetsomkostninger	1.602	1.763	1.901	2.013	2.448
Driftsmæssige afskrivninger	692	712	726	750	834
Resultat af primær drift	226	1.229	1.263	1.620	1.367
Afkoblet EU-tilskud	390	397	455	357	466
Finansieringsomkostninger	1.405	1.479	1.310	1.144	1.397
Driftsresultat	-789	147	408	833	435

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

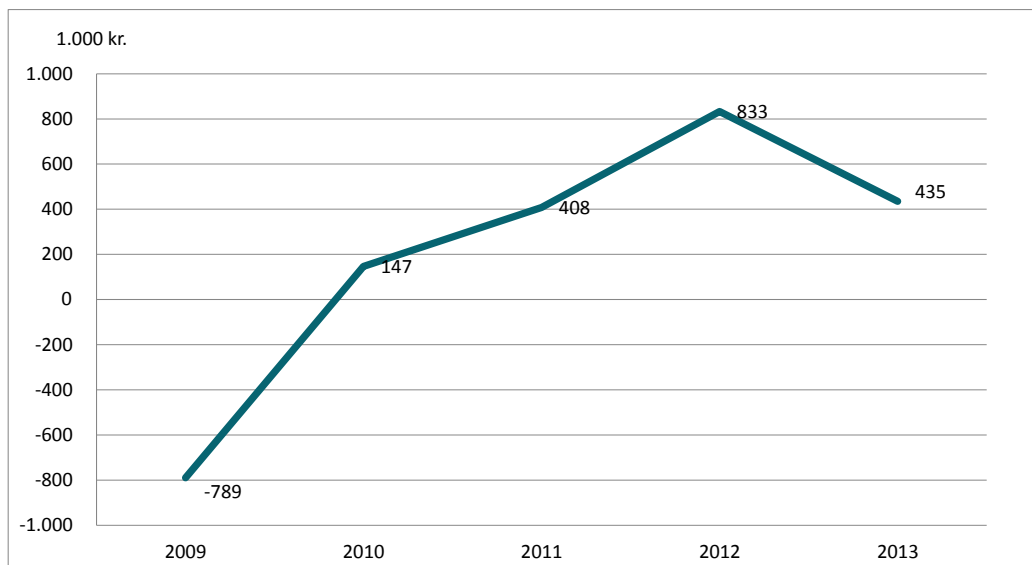

Figure 1. Development in operating result for integrated pig producers.

Group 2 had the lowest operating result per year. The differences in operating results are due to differences in

feed and on the different capacity costs, where expenses for machinery and loan interest are high

Tabel 2. Indtjening på integrerede bedrifter, opdelt efter besætningsstørrelse, 2013.

	Alle	1	3	3	4
Antal regnskaber	186	47	47	46	46
Antal årssoer	380	718	378	244	121
Antal fravænnede grise	10.915	21.135	10.996	6.649	3.082
Landbrugsareal, ha i alt	222	362	211	177	113
Søer pr. ha	1,71	1,98	1,79	1,38	1,07
Dyreenheder	405	755	407	266	129
Fravænnede grise pr. årso	28,7	29,4	29,1	27,3	25,5
Antal producerede slagtesvin	8.407	15.504	8.430	5.628	2.808
Kr. pr. solgt slagtesvin	989	986	991	990	989
		Kr. pr. årso (inkl. mark o.a.)			
Bruttoudbytte	30.980	30.198	31.356	32.525	31.872
Stykomkostninger	18.744	17.847	19.445	20.159	19.754
Dækningsbidrag	12.235	12.351	11.911	12.366	12.118
Heraf DB svin	7.604	8.157	7.505	6.889	5.479
Kontante kapacitetsomkostninger	6.443	6.423	6.575	6.385	6.250
Driftsmæssige afskrivninger	2.195	2.014	2.349	2.479	2.369
Resultat af primær drift	3.597	3.914	2.987	3.502	3.498
Afkoblet EU-tilskud	1.225	1.066	1.154	1.518	1.958
Finansieringsomkostninger	3.676	3.681	3.641	3.787	3.494
Driftsresultat	1.146	1.298	501	1.233	1.962
		Beløb i 1.000 kr.			
Aktiver i alt, ultimo	45.672	78.823	45.415	34.266	18.233

forhold til de andre. Derudover havde de også afskrivninger på niveau med de to mindre grupper, hvilket også viser manglende stordriftsfordele.

Gruppe 3 og 4 var de mest solide bedrifter, da deres egenkapital udgjorde en større andel af aktiverne, se eventuelt soliditetsgraden i næste afsnit. Da egenkapitalen ikke forrentes i resultatopgørelsen bliver finansieringsomkostningerne ikke sammenlignelige, men beregnes finansieringsomkostningen efter samme princip som business check, hvor jorden aflønnes med 2 % og resten med 4 %, så bliver finansieringsomkostningen 425 kr. højere pr. årso hos de mindste sammenlignet med de største.

Det samme gælder aflønning af ejerens arbejdsindsats. Ejer aflønning er ikke inkluderet i opgørelsen, men den ville belaste de mindste mere end de største. Derfor bliver resultatet for de mindste dårligere,

relativt til de største, når alle indsatsfaktorer aflønnes.

Nøgletal

I 2012 var afkastningsgraden for de integrerede producenter 2,2 %, hvilket er lidt lavere end renteomkostningerne, som beløb sig til 2,6 %. De mindste producenter havde en afkastningsgrad på 0,5 %, og de største havde en afkastningsgrad på 3 %. Dermed afspejles stordriftsfordelen i afkastningsgraden, se tabel 3.

Den reelle spredning i afkastningsgraden er vist i figur 2, hvor hovedparten havde en afkastningsgrad mellem 0 og 2,5 %. Kun få havde en afkastningsgrad over 5 % og tilsvarende få af bedrifterne havde en afkastningsgrad under -2,5 %.

I tabel 4 illustreres udviklingen i nøgletallene. Selvom afkastningsgraden var under niveauet fra

Tabel 3. Nøgletal, opdelt efter besætningsstørrelse, 2013.

Gruppe	Alle	1	2	3	4
Afkastningsgrad, procent	2,2	3,0	1,9	1,7	0,5
Egenkapitalens forrentning, procent	5,2	7,0	4,7	3,4	3,9
Overskudsgrad, procent	8,3	10,2	7,1	7,3	2,3
Dækningsgrad, procent	39,5	40,9	38,0	38,0	38,0
Kapacitetsgrad	1,3	1,4	1,2	1,2	1,0
Soliditetsgrad, procent	20,2	16,9	18,3	24,7	32,4

Tabel 4. Nøgletal integrerede producenter, 2009-2013

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ^{1,2}
Afkastningsgrad, procent	0,0	2,4	2,9	3,6	2,2
Egenkapitalens forrentning, procent	-5,6	1,8	4,7	6,4	5,2
Overskudsgrad, procent	-0,2	11,1	11,6	13,3	8,3
Dækningsgrad, procent	38,3	46,1	42,4	41,8	39,5
Kapacitetsgrad	0,9	1,3	1,4	1,8	1,3
Soliditetsgrad, procent ²	28,7	22,7	21,7	21,4	20,2

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

² Afkastningsgrad overskudsgrad og kapacitetsgrad 2013 er beregnet med ny ejer aflønning, tidligere år er ejer aflønningen 300.000 kr.

2012, så har det været stabilt siden krisen sluttede i 2009.

Egenkapitalen blev forrentet med 5,2 %, hvilket ligger på et lavt niveau i forhold til soliditeten og risikoen ved en integreret bedrift, når der ikke er taget højde for aflønning af ejerens arbejdsindsats. I 2013 og 2011 var der ikke råd til både at aflønne ejeren og egenkapitalen tilstrækkeligt.

De største producenter havde en soliditetsgrad på 17 %, hvilket ikke er kritisk, men kun halvdel af de mindstes soliditetsgrad. Det viser, at de mindste har soliditeten til at lave de fornødne investeringer til at opnå stordriftsfordele og forbedret effektivitet. Figur 3 viser spredningen i soliditetsgraden, hvor 7 % af bedrifterne har en soliditetsgrad under 0 %.

Kapacitetsgraden er kun 1 hos de mindste producenter, hvilket betyder at kapacitetsomkostningerne tager hele dækningsbidraget og derved er der kun hektarstøtten til at betale finansieringsomkostningerne.

Investeringer

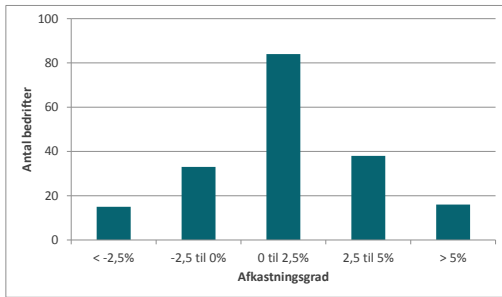
Det samlede investeringsniveau steg i forhold til 2012. Det er specielt investeringer i maskiner, som er steget med ca. 170.000 kr. Derudover var der små stigninger i investeringerne til driftsbygninger og inventar. Det har medført at nettoinvesteringerne i produktionsanlægget er positive for første gang i mange år, for de integrerede producenter.

Investeringerne i jord steg 125.000 kr. og derved udgør investeringer i jord 437.000 kr. Det giver samlede investeringer for knap 1,3 mio. kr. i 2013, hvilket er mere end der var likviditet til. Gælden er således blevet øget fra 2012 til 2013.

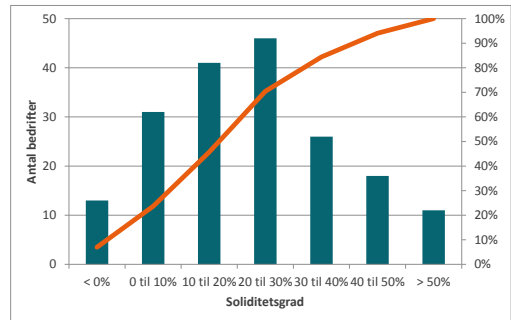
Udviklingen i investeringerne er illustreret i figur 4, hvor perioden 2009-2012 viser en periode med investeringer på et lavt niveau. Investeringerne var ganske vist også på et højere niveau før 2009, og dermed er det naturligt med et mere afdæmpet investeringsniveau. Investeringsniveauet i 2013 er et rimeligt niveau, hvor der er positive nettoinvesteringer, og forhåbentlig fortsætter udviklingen i 2014 for de integrerede bedrifter.

Det er disse producenter, som har den fornødne soliditet til at foretage investeringer og dermed udvikle deres bedrift. Det er kun få bedrifter som i

stedet skal afdrage på deres gæld for at de på længere sigt kan få luft til udvikling.

Figur 2. Fordeling af afkastningsgrad.

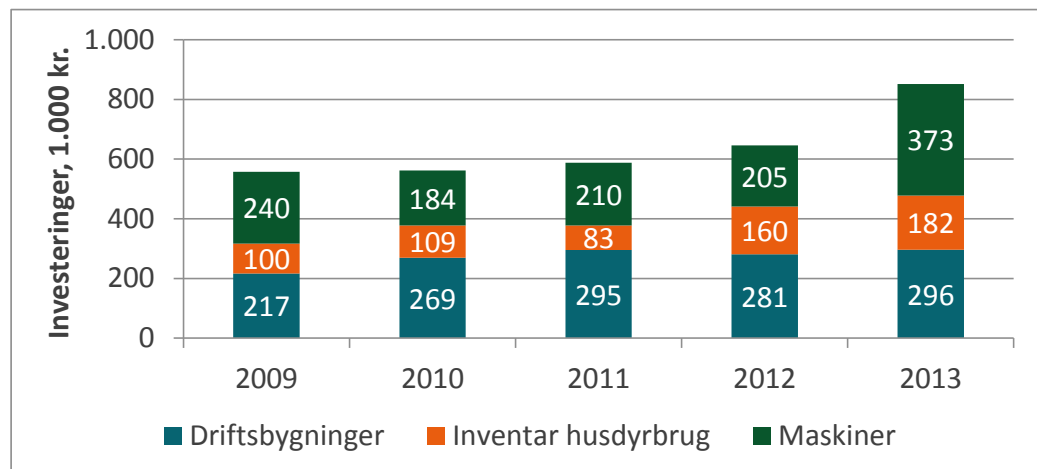

Figur 3. Fordeling af soliditetsgrad.

Tabel 5. Fem års udvikling i investeringerne på integrerede bedrifter.

Gruppe	2009	2010	2011	2012 ¹	2013 ¹
Investering i:	Beløb i 1.000 kr.				
Driftsbygninger	217	269	295	281	296
Inventar husdyrbrug	100	109	83	160	182
Maskiner	240	184	210	205	373
Investeringer i alt	557	562	588	646	851
Driftsmæssige afskrivninger	688	712	726	750	834
Nettoinvestering produktionsanlæg	-131	-150	-138	-104	17
Investeringer i jord m.v. (inkl. fast ejendom i 2009)	612	361	501	313	437
Nettoinvestering landbrug	481	211	363	209	454

¹ Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

Figur 4. Fordeling af investeringerne i produktionsanlægget over de seneste 5 år.

Rentabilitet i svineproduktion

> Brian Oster Hansen, Videncenter for Svineproduktion

Resultatet fra svineproduktion var negativt for 7 kg smågriseproducenter og slagtesvineproducenter i 2013, mens det var positivt for 30 kg smågriseproducenter, viser en sammenligning af rentabiliteten for større svinebedrifter i Business Check Svin for 2010-2013.

I Business Check er det økonomiske resultat for mark og svin adskilt. Resultatet opgøres efter alle inputfaktorer er blevet aflønnet inkl. egen arbejdsindsats og forrentning af den investerede kapital. Der er derfor ikke tale om et regnskabsresultat, men derimod et udtryk for rentabiliteten i svineproduktion. Opgørelsen i Business Check er identisk med opgørelsen i driftsgrensanalysen i landmandens årsrapport.

Produktionen er opdelt i tre driftsgrene, sohold 7 kg, sohold 30 kg (500+ søer) og slagtesvin (10.000+ slagtesvin). De mindre bedrifter er således udeladt i nedenstående tabeller. Der er ikke

De bedste 33% af 30 kg smågriseproduktion producerede i 2013 1,2 flere grise pr. so end gennemsnittet, mens de også fik 10 kr. mere pr. smågris, bruttoudbyttet var således 974 kr. højere end gennemsnittet.

lavet selvstændige opgørelser for integrerede produktioner.

De viste tal og udvikling fra 2010 til 2013 kan ikke betragtes som repræsentative for svineproduktionen, dertil er antallet af bedrifter for lille, men det giver dog en god indikation af niveauet og udviklingen for de større svinebedrifter.

Fakta

Business Check Svin er et værktøj, der kan anvendes til at sammenligne bedrifters økonomiske resultater i svineproduktionen. Alle indtægter og udgifter indgår, også ejerens løn.

Smågrisproducenter med 7 kg produktion

Det er afgørende at indtægterne stiger mere end omkostningerne, dette har ikke været tilfældet for smågrisproducenter med 7 kg produktion i årene 2010-2013. Der produceres flere grise pr. so, men den positive produktivitet udvikling er blevet mere end spist op af stigende omkostninger. Producenterne er ikke blevet kompenseret tilstrækkeligt for de stigende omkostninger med en tilsvarende stigning i smågriseprisen.

Fremgangen i bruttoudbytte skyldes en kombination af at smågriseprisen er steget med 17 kr. pr. fravænnede smågris, samt at der fravænnedes 1,6 flere grise pr. so i 2013 end der blev i 2010. Indtje-

ningen fra salg af andre grise (søer, polte, 30 kg smågrise og slagtesvin) er faldet med 271 kr. pr. årso, mens der er brugt 121 kr. mere på køb af avlsdyr.

Der er ikke produktivitetstal for foderforbrug med i business check og kun oplyste foderpriser for nogle af bedrifterne, men bruges landsgennemsnitstallets foderforbrug til at vurdere udviklingen i foderomkostningerne, så er foderforbruget faldet med 38 FE pr. årso (-2,5 %) fra 2010-2013, mens foderprisen er steget fra 1,82 kr. til 2,26 kr. pr. FE, en stigning på 22,7 %.

Arbejdsomkostningerne er steget med 218 kr. pr. årso. Interessant nok er ejer aflønning steget med

Tabel 1. Resultater fra smågrisproducenter med 7 kg produktion, kr. pr. årso.

	2010	2011	2012	2013	Bedste tredjedel 2013
Antal bedrifter	10	40	70	73	24
Fravænnede grise pr. årso, stk.	28,4	29,4	29,5	30,0	30,6
Afkastningsgrad	3,8%	2,1%	5,2%	2,8%	8,6%
Krav til dækningsbidrag	3.381	3.399	3.422	3.506	3.182
Fremstillingspris, kr. pr. smågris ¹	227	229	244	253	230
Beregnet salgspris, kr. pr. smågris	234	223	252	251	257
Bruttoudbytte	7.164	7.037	7.762	7.657	7.951
Foderomkostninger	-2.845	-3.031	-3.253	-3.404	-3.173
Dyrlæge og medicin	-356	-365	-413	-414	-392
Avl, rådgivning og kontrol	-182	-226	-222	-231	-219
Diverse stykomkostninger	-196	-185	-173	-167	-149
Stykomkostninger i alt	-3.579	-3.806	-4.061	-4.216	-3.932
Dækningsbidrag	3.585	3.231	3.700	3.442	4.020
Energi	-279	-322	-315	-322	-287
Vedligehold	-150	-182	-209	-246	-235
Lønomsomkostninger inkl. ejer aflønning	-1.204	-1.331	-1.327	-1.422	-1.289
Diverse kapacitetsomsomkostninger	-280	-291	-292	-292	-221
Kontante kapacitetsomsomkostninger i alt	-1.912	-2.126	-2.143	-2.281	-2.032
Afskrivninger	-676	-698	-698	-711	-693
Leje af driftsbygninger	-175	-101	-76	-48	-74
Renteomsomkostninger af bundet kapital	-618	-474	-505	-466	-383
Kapitalomsomkostninger i alt	-1.469	-1.274	-1.279	-1.225	-1.150
Resultat	204	-169	278	-64	838

¹ Inkl. værdiændringer på besætning.

181 kr. pr. årso, mens lønomkostninger til ansatte kun er steget med 36 kr. pr. årso. Der er relativt få, men store bedrifter i 2010. Forklaringen på stigningen i ejer aflønning må derfor være, at den gennemsnitlige bedrift for gruppen i 2013 har en større andel sohold i forhold til slagtesvineproduktion og planteavl, således at landmanden lægger en større arbejdsindsats i soholdet der skal aflønnes.

Ses der på kapitalapparatet er kapitalomkostningerne faldet med 244 kr. Der er ikke investeret ligeså meget som der er afskrevet, da den bundne kapital er faldet fra 18.226 kr. i 2010 til 14.517 kr. i 2013 (-20,4 %), mens den gennemsnitligt betalte rente er faldet med 1,1 procentpoint.

De bedste 33 % fravænnede i 2013 0,6 flere grise pr. so end gennemsnittet, mens de også fik 6 kr. mere pr. smågris, bruttoudbyttet var således 294 kr. højere end gennemsnittet. De bedste rykker også på foderomkostninger, hvor de har 231 kr. lavere omkostninger, samt på løn, hvor de sparer 134 kr. i forhold til gennemsnittet. Den bedste tredjedel er dog bedre end gennemsnittet på alle parametre.

Smågriseproducenter med 30 kg produktion

Hos producenterne af 30 kg grise er indtægterne steget mere end omkostningerne i perioden 2010-2013. På indtægtssiden har smågriseproducenterne nydt godt af et par gode år med høje salgspriser

Tabel 2. Resultater fra sohold med 30 kg produktion og over 500 årsoer, kr. pr. årso.

	2010	2011	2012	2013	Bedste tredjedel 2013
Antal bedrifter	38	75	103	120	40
Producerede grise pr. årso, stk.	27,7	28,6	28,6	29,5	30,7
Afkastningsgrad	4,2%	3,0%	5,6%	5,3%	10,9%
Krav til dækningsbidrag	4.632	4.393	4.689	4.699	4.512
Fremstillingspris, kr. pr. smågris ¹	346	360	403	406	379
Beregnet salgspris, kr. pr. smågris	348	359	418	421	431
Bruttoudbytte	10.392	11.198	12.502	12.832	13.806
Foderomkostninger	-4.739	-5.858	-6.318	-6.604	-6.589
Dyrlæge og medicin	-480	-504	-543	-574	-595
Avl, rådgivning og kontrol	-270	-249	-262	-285	-283
Diverse stykomkostninger	-219	-243	-227	-226	-206
Stykomkostninger i alt	-5.707	-6.853	-7.350	-7.688	-7.673
Dækningsbidrag	4.685	4.345	5.152	5.144	6.133
Energi	-469	-472	-490	-492	-461
Vedligehold	-274	-277	-305	-326	-346
Lønomkostninger inkl. ejer aflønning	-1.562	-1.555	-1.722	-1.722	-1.700
Diverse kapacitetsomkostninger	-382	-329	-384	-398	-294
Kontante kapacitetsomkostninger i alt	-2.687	-2.634	-2.902	-2.938	-2.881
Afskrivninger	-1.035	-996	-948	-943	-926
Leje af driftsbygninger	-42	-103	-180	-200	-86
Renteomkostninger af bundet kapital	-868	-661	-660	-618	-619
Kapitalomkostninger i alt	-1.945	-1.759	-1.788	-1.761	-1.631
Resultat	53	-48	463	445	1.621

¹ Inkl. værdiændringer på besætning.

på smågrise, trukket op af efterspørgslen fra Tyskland og Polen.

Fremgangen i bruttoudbytte skyldes især at smågriseprisen er steget med 74 kr. pr. 30 kg smågris, og det har også positiv betydning af der produceres 1,8 flere grise pr. so. Indtjeningen fra salg af andre grise (søer, polte, 30 kg smågrise og slagtesvin) er faldet med 115 kr. pr. årso, mens der er brugt 95 kr. mere på køb af avlsdyr.

Vurderes udviklingen i foderomkostningerne ud fra landsgennemsnitstallene, så er foderforbruget næsten uændret pr. årso, en stigning på 18 FE i alt fra 2010-2013 (+0,6 %). Foderforbruget er dog faldet en anelse, da foderforbruget i smågriseholden er faldet med 0,02 FE pr. kg tilvækst. Stigningen i foderforbrug pr. so skyldes de flere producerede grise pr. so. Foderprisen er steget fra 1,67 kr. til 2,31 kr. pr. FE (søer + smågrise), en stigning på 38,5 %.

Arbejdsomkostningerne er steget med 160 kr. pr. årso. Stigningen er udelukkende sket i lønomkostninger til ansat arbejdskraft, mens ejer aflønning målt pr. so er faldet en smule pr. årso. Den gennemsnitlige bedrift er vokset, så at stigningen udelukkende er sket i lønomkostninger skyldes, at ejeren ikke har mere arbejdstid at lægge i smågriseproduktionen og at der er flere søer at dele omkostningen ud på.

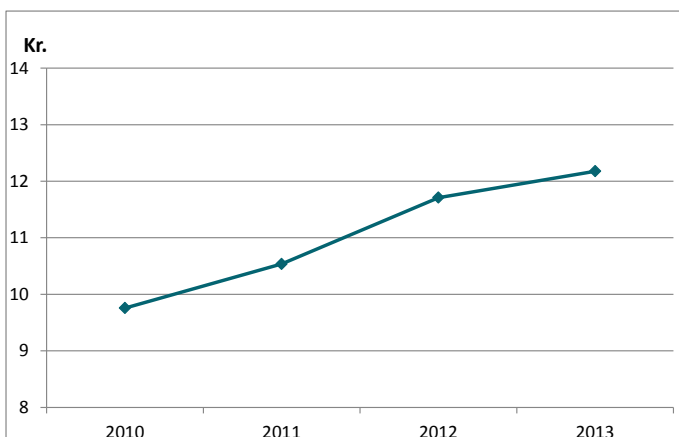
Ses der på kapitalapparatet er kapitalomkostningerne faldet med 184 kr. Der er ikke investeret lige så meget som der er afskrevet, da den bundne kapital er fra faldet fra 22.061 kr. i 2010 til 19.892 kr. i 2013 (-9,8 %), mens den gennemsnitligt betalte rente er faldet med 0,9 procentpoint. Der bruges til gengæld flere penge på leje af stalde.

De bedste 33 % producerede i 2013 1,2 flere grise pr. so end gennemsnittet, mens de også fik 10 kr. mere pr. smågris, bruttoudbyttet var således 974 kr. højere pr. årso end gennemsnittet. De bedste rykker især på diverse kapacitetsomkostninger, hvor de sparer 105 kr., samt på leje, hvor de bruger 114 kr. mindre i forhold til gennemsnittet. De bedste er bedre end gennemsnittet på næsten alle parametre, undtagen dyrlæge og medicin samt vedligehold, hvor de bruger mere end gennemsnittet.

Slagtesvineproducenter

For slagtesvineproducenterne er indtægterne steget mindre end omkostningerne i perioden 2010-2013. Afregningsprisen er steget i perioden, men de større slagtesvineproducenter har været negativt påvirket af prisstigninger på foder og stigende udenlandsk efterspørgsel efter danske smågrise.

Bruttoudbyttet er i perioden 2010-2013 steget med 92 kr. pr. slagtesvin, svarende til 20,5 %. Indtægten fra salg af slagtesvin er steget med 170 kr.

Figur 1. Udviklingen i fremstillingspris slagtesvin pr. kg slagtevægt 2010-2013.

pr. produceret slagtesvin, mens omkostningen til køb af smågrise er steget med 51 kr. pr. produceret slagtesvin, dvs. indtægten fra salg af slagtesvin er steget med mere end omkostningen til køb af smågrise. Ændringerne skyldes næsten udelukkende prisstigninger og i mindre grad at dødeligheden må være blevet lidt lavere. Resten af ændringen skal primært findes i besætningsforskydninger.

Foder er den dominerende omkostning ved slagtesvineproduktion. I årene 2010-2013 er foderomkostningerne steget med 119 kr. pr. slagtesvin. Foderforbruget i landsgennemsnitstallene er faldet med 0,03 FEsv pr. kg tilvækst. Overføres dette til tallene fra business check, så er foderforbruget faldet med hvad der svarer til 4 kr. pr. slagtesvin,

mens foderprisen har øget foderomkostningen med 123 kr. pr. slagtesvin.

Vedr. kapitalapparatet er kapitalomkostningerne samlet faldet med 2 kr. pr. slagtesvin, hvilket dækker over at der afskrives mere, mens rente- og lejeomkostninger er faldet.

De bedste 33 % har tjent 16 kr. mere på grisene, hvilket især må tilskrives lavere dødelighed. De bedste sparer desuden 26 kr. på foder i forhold til gennemsnittet, hvilket er en kombination af lavere foderpris og bedre foderudnyttelse. De bedste sparer desuden penge på løn og kapitalomkostninger.

Tabel 3. Resultater fra slagtesvineproduktion med over 10.000 producerede slagtesvin, kr. pr. produceret slagtesvin.

	2010	2011	2012	2013	Bedste tredjedel 2013
Antal bedrifter	17	58	90	103	34
Afkastningsgrad	4,5%	5,6%	5,0%	0,3%	6,8%
Krav til dækningsbidrag	134	133	138	133	125
Fremstillingspris, kr. pr. kg slagtesvin ¹	9,76	10,54	11,71	12,18	11,63
Beregnet afregningspris, kr. pr. kg slagtesvin	9,85	10,74	11,87	11,94	11,99
Bruttoudbytte	450	517	551	542	558
Foderomkostninger	-297	-357	-388	-416	-390
Dyrlæge og medicin	-6	-5	-6	-6	-6
Diverse stykomkostninger	-5	-6	-6	-6	-6
Stykomkostninger i alt	-307	-367	-400	-429	-402
Dækningsbidrag	142	150	151	114	156
Energi	-11	-13	-14	-12	-12
Vedligehold	-11	-10	-12	-11	-10
Lønomsstninger inkl. ejerflønning	-31	-34	-33	-33	-30
Diverse kapacitetsomkostninger	-16	-12	-14	-13	-13
Kontante kapacitetsomkostninger i alt	-68	-69	-72	-68	-65
Afskrivninger	-25	-33	-29	-31	-31
Leje af driftsbygninger	-15	-7	-14	-12	-10
Renteomkostninger af bundet kapital	-27	-23	-23	-22	-20
Kapitalomkostninger i alt	-66	-64	-65	-64	-61
Resultat	8	18	13	-19	30

¹ Inkl. værdiændringer på besætning.

Udsving i holdstørrelser må ikke spænde ben for produktivitet og økonomi

Med den rette planlægning skal løbeholdets størrelse tilpasses det ønskede antal faringer i hvert hold.

Tema

- > Thomas Sønderby Bruun, Videncenter for Svineproduktion
- > Jens Strathe, HyoVet

Tilrettelæg produktionen, så variationen er mindst mulig. Det giver stabil produktion, ensartede grise og flest fravænnede antal smågrise målt i kg.

Ideelt set bør antallet af faringer være konstant hold for hold baseret på løbne søer og løbne polte – men i en biologisk produktion vil der være udsving over tid. De besætninger der formår at tilrettelægge produktionen, så variationen er mindst mulig, vil have den mest stabile produktion og producere de mest ensartede grise (antal) over tid og den største volumen (målt i kg). Udsving skyldes mange årsager, og indsatsen for at reducere udsving kan gøres på mange måder. I det følgende vil vigtige usikkerhedsmomenter og håndteringen af disse blive behandlet. Dette krydres med betragtninger af hvor godt farestalden udnyttes i praksis.

En vigtig ting at have in mente

er, at i en biologisk produktion kan man ikke indhente noget, man er kommet bagud med. Mangler der fødte grise, kan disse ikke indhentes uden senere at overbelaste produktionsapparatet på et eller flere punkter (reduceret fravænningsalder og deraf følgende reduceret vægt, for høj belægningsgrad i fravænningsstalde etc.).

De vigtigste usikkerhedsmomenter

Udsving i fareholdenes størrelse er måske den største trussel for en strømlinet produktion. Et svingende antal faringer betyder mere for antallet af salgsklare grise end udsving i pattegrisedødeligheden eller mindre udsving i levendefødte grise pr. kuld (tabel 1).

Den direkte økonomiske konsekvens af forskellige udsving i produktionen er ud fra eksemplet i tabel 1 beregnet, og understreger blot vigtigheden af at reducere udsvingenes størrelse. Det er klart, at de økonomiske konsekvenser afhænger

af om et lavere antal faringer skyldes, at der er løbet for få søer i et hold, eller om der er faldet for mange søer fra efter løbning. I førstnævnte tilfælde har der ikke været afholdt omkostninger til soen, mens der i sidstnævnte tilfælde også tabes

de omkostninger der er afholdt, udover at der i begge tilfælde mangler det dækningsbidrag som solget af grisene kunne have indbragt.

Tabel 1. Usikkerhedsmomenter i produktionen fra etablering af et løbehold og indtil grisene er solgt ved 30 kg. Der er angivet "tab af grise" ved forskellige afvigelser i forhold til det planlagte. De økonomiske konsekvenser afhænger blandt andet af, om manglende faringer skyldes at søerne ikke er løbet, eller om det er søer, der er gået fra efter løbning.

Antal grise til salg pr. hold forklares ved	Usikkerhedsmomenter	Afvigelse i forhold til besætning med mål på 34 faringer pr. uge og 16,0 levendefødte grise pr. kuld samt 10 % dødelighed indtil fravæning	Økonomisk konsekvens (kr. pr. hold)
Antal løbne søer + polte pr. hold 	<ul style="list-style-type: none"> Søer der kommer for sent i brunst Omløbere Tomme/døde søer 	2 færre søer løbet end planlagt og derfor færre faringer (fx 32 grise pr. hold) 2 søer der er løbet, men ikke når frem til faring (fx 32 grise pr. hold)	3.360 kr. 4.360 kr.
Antal faringer pr. hold / antal levendefødte grise pr. hold 	<ul style="list-style-type: none"> Antal levendefødte pr. kuld Dødelighed indtil fravæning 	Afvigelse på 0,5 levendefødt gris pr. kuld i forhold til plan (15 grise pr. hold) Eller afvigelse på dødelighed 2 procentpoint højere end plan (11 grise pr. hold)	3.530 kr. 2.590 kr.
Antal fravænnede søer pr. hold / antal fravænnede grise pr. hold 	<ul style="list-style-type: none"> Dødelighed/aflivede efter fravæning 	Afvigelse på 1,2 % aflivet som brokgrise (6 grise pr. hold)	1.410 kr.

Ensartede holdstørrelser er vejen frem

I produktionsplanlægningen skal fareholdets størrelse bestemmes ved, at der lægges den rigtige strategi i løbestalden. Den vigtigste vej er at sikre et stabilt antal løbninger pr. hold. Det kræver, at der er styr på to faktorer: Antallet af fravænnede søer der skal gennemføre en cyklus mere og antallet af polte der er klar til at indtræde i holdet og dermed fuldende holdet.

Andelen af fravænnede søer der kommer i brunst 0-7 dage efter fravænnning skal ligge på mindst 90-95 % set over en periode på f.eks. 3 måneder. Ligger denne procentandel lavere, skal rutinerne vedr. ammesøer og fodringspraksis i farestalden gennemgås. Planlægningen af holdstørrelsen ødelægges, hvis f.eks. kun 80 % af søerne kommer i brunst indenfor første uge efter fravænnning – ganske enkelt fordi disse søer "skifter hold". Et eksempel fra praksis er vist i figur 1. Det viser tydeligt et brunstmønster som er uønsket. Udskriften stammer fra "Fordeling på kuldnummer" fra AgroSoft WinSvin. Denne analyse er meget velegnet til at afsløre om søernes brunst er som tilsigtet.

Måltrettet introduktion af polte
Videncenter for Svineproduktion har tidligere vist, at det kan betale sig at have fokus på flowet af polte, idet det kan give en mindre spredning på poltenes alder ved løbning samt sikre, at de løbes i anden brunst. Polte bør løbes i anden brunst for at sikre maksimal kuldstørrelse.

Når det kommer til den praktiske styring af poltenes introduktion, så gælder det derfor om at have styr på følgende:

- Poltene introduceres for en orne omkring 7 måneders alder for at de bliver cykliske
- Første brunst (og ikke forbrunst) registreres (brug tre ugefarver og marker poltene)
- Fra 7-10 dage efter første brunst og frem til løbning flushes poltene (>3,3 FEso pr. dag) for at optimere antallet af løsnede æg i anden brunst
- Poltene løbes i anden brunst og foderstyrken reduceres til 2,2-2,4 FEso pr. dag de efterfølgende 4 uger
- Når man til et løbestop for holdet, kan de mindste polte afvente en tredje brunst, og indgår således i løbeholdet 3 uger senere

Ovenstående simple retningslinjer er vejen frem.

Alternativ løsning til "opmærkningsprojektet" kan være brug af altrenogest (handelsnavn Altresyn). Dette produkt vil synkronisere poltenes cyklus ind på samme stadie, hvorefter de kommer i brunst 6-8 dage efter ophør af dosering.

Centralt for denne løsning er, at poltene er cykliske, når synkroniseringen opstartes og man evner at dosere dyrene dagligt på samme tid nøjagtigt hver dag med en korrekt dosis.

Omkostningen til Altresyn-behandling af en polt er ca. 70 kr.

Dage til 1. løbning	Kuld nr.									Total	%	Gnm
	1	2	3	4	5	6	7	8	9			
0		14	44	32	24	19	5			138	4.5	4.0
2		67	102	82	47	29	9			336	10.9	3.7
4		535	393	334	312	239	81	2		1896	61.4	3.8
6		56	28	39	15	13	3			154	5.0	3.4
8		29	22	25	14	6	2			98	3.2	3.5
10		13	22	6	2	1	2			46	1.5	3.2
12		10	11	11	4	5				41	1.3	3.6
14		8	13	11	12	2	2			48	1.6	3.9
16		14	20	17	12	2				65	2.1	3.5
18		10	23	16	4	7				60	1.9	3.6
20		6	25	15	14	7	1			68	2.2	3.9
22		8	17	9	6	2				42	1.4	3.5
24		9	8	2	2	7	2			30	1.0	3.9
26		14	11	5	3	2	1			36	1.2	3.2
28		6	4	3						13	0.4	2.8
30		4	1	2		1				8	0.3	3.1
32		1				1				2	0.1	4.0

Figur 1. Fordeling af antal dage fra fravæning til løbning for en besætning med et uensartet brunstmønster. Kun 81,8 % af søerne er løbet de første 0-7 dage efter fravæning, og for at gøre reel planlægning endnu værre er hele 6,2 % af søerne først løbet 20-29 dage efter fravæning.

Mange fravænnede pr. fravæning gør dagligdagen lettere, men hold øje med pattegrisedødeligheden.

pr. faring og på tværs af besætninger lykkedes ca. 90-95 % af synkroniseringerne. Endelig synes synkroniseringsløsningen at have den fordel, at man kan planlægge antallet af polte til løbning i forhold til de søer, der kommer til løbning samtidigt, idet poltene i normal 4 ugers drift sættes i synkronisering, når soholdet er færdigfaret.

Husk løbestop og korrektioner

I mange besætninger er der problemer med, at der i "gode" uger løbes langt flere søer og polte end der er plads til i farestalden. Et løbestop er et must i store besætninger der kører holddrift, og dette løbestop planlægges ud fra kendskab til besætningens produktionstal.

- Et løbestop betyder ganske enkelt, at der når der f.eks. er løbet 35 søer og polte,

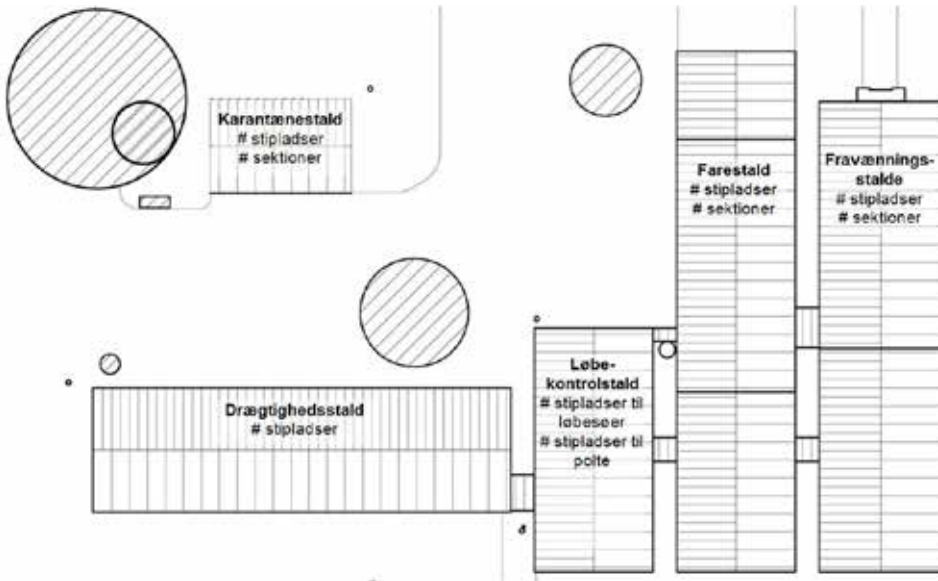
så skal yderligere løbninger ikke forekomme.

- Ved ugedrift bør tankegangen også anvendes, så der ikke skal gås på kompromis med fravænningsalder og -vægt, når løbesteren har haft held i sprøjten.
- Viser det sig ved drægtighedsscanningen at der er flere drægtige dyr, end der er behov for, må dette vurderes i forhold til antallet af drægtige dyr i forrige hold og holdet efter, så antallet af faringer over en 3 ugers periode ikke overstiger antallet af målsatte faringer.

Antal stipladser og sektionering

De fleste besætninger tilstræber i dag at praktisere en eller anden form for sektioneret drift. Årsagen er at dette redu-

Tema

Figur 2. Situationsplan over produktionsanlæg, hvor det for hver staldtype er angivet, om det er antal stipladser eller antal sektioner eller begge, der er den kritiske faktor med hensyn til at opnå et fornuftigt produktionsflow og besætnings sundhed.

cerer sygdomspresset. I ældre besætninger er sektioneringen oftest ikke optimal, og knop-skydning har medført, at sektioneringen kun overholdes delvist. Hvis sektioneringen og antallet af stipladser i de enkelte sektioner skal gå hånd i hånd, kræver det at der både har været fokus på dette i planlægningsfasen, og at de opstillede mål overholdes uden de store afvigelser. I figur 2 er der givet forslag til, hvor der skal tænkes meget i sektionering, og hvor det nærmere er antallet af stipladser, der er af betydning. Det fremgår klart, at det er i løbestalden og i drægtighedsstalden, at der er en vis grad af fleksibilitet – i alle andre staldafsnit giver det negative smitte-mæssige konsekvenser at bryde

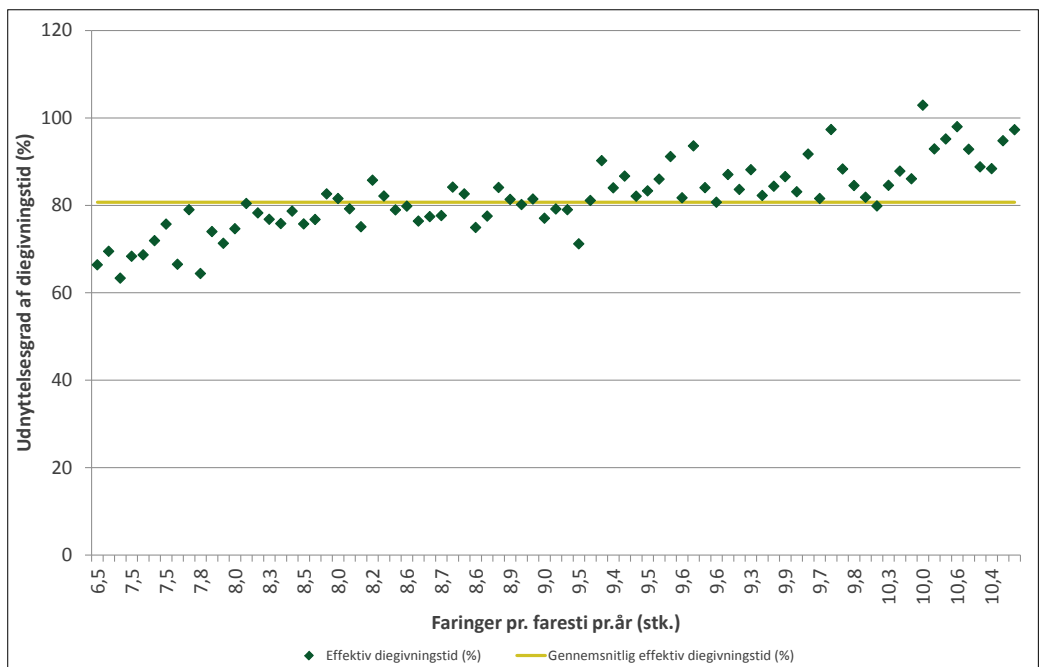
med sektioneringen, men det er svært at give et økonomisk bud på disse konsekvenser.

Karantænestalden må ikke være flaskehals

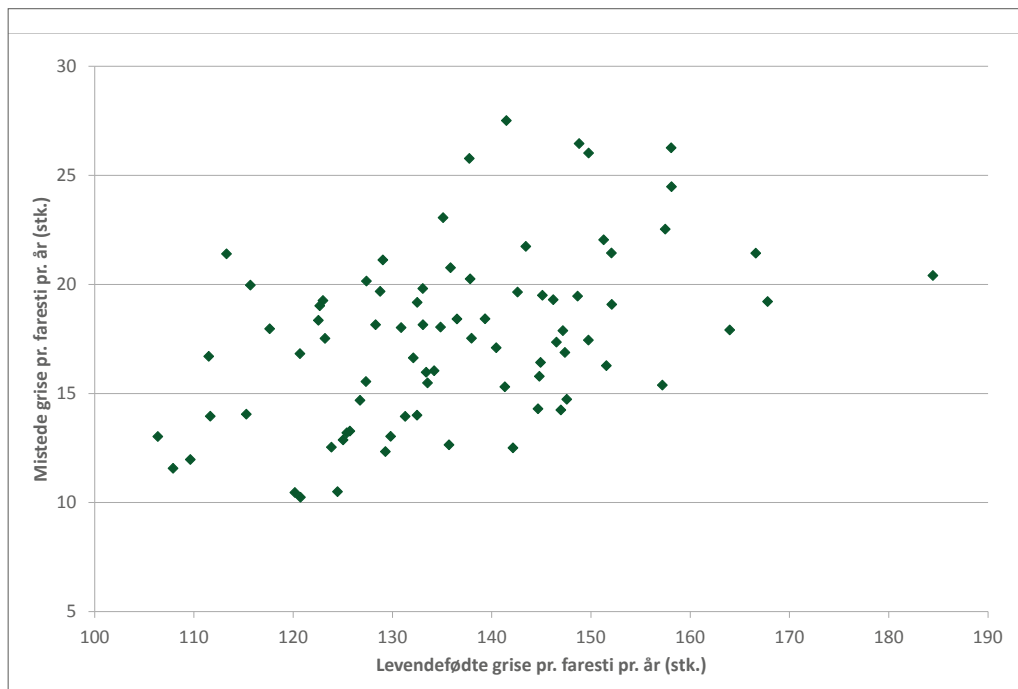
Karantænestalde til polte skal være indrettet, så poltene forsvarligt kan vaccineres mod besætningens sygdomme og nå at blive immuniserede inden de introduceres i soholdet. Derfor skal karantænestalden både have det fornødne antal stipladser og ikke mindst det fornødne antal sektioner. Besætningens PRRS-status vil typisk afgøre om der er brug for 8 eller 12 ugers karantæne (alt efter hvilken levende svækket PRRS-vaccine der anvendes). Den daglige brug af karantænestalde, hvor der kun er en sektion,

kræver, at der i produktionsanlægget er stipladser til rådighed til alle polte, når karantænestalden skal "tømmes". Det har de færreste besætninger. I stedet har mange glæde af 2 sektioner karantænestald, som på skift er "karantæne" og på skift er "buffer". En knivskarp beregning af poltebehovet afgør hvor mange polte, og hvor ofte disse skal indkøbes – jo færre indkøb, jo mindre risiko, men jo større aldersspredning, jo større sundheds- og fodringsmæssig udfordring!

Anbefalingen er leverance af polte med 8 ugers intervaller af hensyn til evt. salgsstop fra opformering og af hensyn til en fornuftig indsættelsesstrategi i sohold (6,5 indsættelser pr. år

Figur 3. Udnyttelsesgrad af diegivningstiden i forhold til antallet af faringer pr. faresti pr. år i 80 udvalgte besætninger blandt HyoVets kunder. En udnyttelsesgrad kan i princippet være over 100 %, hvis der er mindre end 4 forberedelsesdage pr. kuld.

Figur 4. Sammenhæng mellem antallet af levendefødte grise pr. faresti pr. år og det antal grise der årligt mistes fra faring til fravæning pr. faresti.

Tema

til sohold). Enkelte kan køre 13 ugers leverance, hvilket er en sundhedsmæssig fordel for besætninger med lavere status.

Tanker omkring udnyttelse af farestalden

Da farestien udgør den dyreste del af produktionsapparatet, skal udnyttelsen af farestierne være optimal. Hvad der er optimalt afgøres af den drift der praktiseres i den enkelte besætning samt antallet af farestier til rådighed. I lovgivningen fremgår, at soen skal være løsgående indtil tidligst 7 dage før forventet faring og at søer skal indsættes i farestalden senest 3 dage før forventet faring – det sætter en klar grænse for hvor mange dage der "kan spildes" pr. kuld. I farestalden kan der tales om en "udnyttelsesgrad af diegivnings-

tiden", for potentielt er der 365 dage til rådighed pr. faresti, og i princippet er det optimalt, at så mange af disse dage som muligt er diegivningsdage. På basis af 80 sobesætninger, udvalgt blandt HyoVets kunder, er der foretaget en analyse af udnyttelsesgraden af farestierne (figur 3). I beregningen af udnyttelsesgraden er der indregnet 4 forberedelsesdage pr. kuld inden faringen. De dage der bruges til iblødsætning, vask, udtørring og til tid inden faring hos den næste so (ud over de 4 dage) er reelt spild dage.

Figur 3 viser at den gennemsnitlige udnyttelse af farestien er 80 %, hvilket i praksis betyder, at der pr. år ved 100 farestier mistes diegivningstid og forberedelsestid svarende til 20 års

produktion i en faresti! De færreste har nok set manglende udnyttelse af diegivningstiden fra denne vinkel!

Et afsluttet projekt fra Videncenter for Svineproduktion viste, at den gennemsnitlige daglige kuldtilvækst var 2,7 kg pr. dag i mere end 800 kuld. En forøgelse af udnyttelsesgraden til diegivning fra 80 % til 85 % vil dermed medføre, at der kan produceres 49 kg fravænnet gris mere pr. faresti pr. år (kilotilægget ville udgøre 600 kr. pr. faresti pr. år). Antalsmæssigt vil dette alternativt svare til, at der fravænnedes omtrent 8 grise mere pr. faresti (1.900 kr. pr. faresti pr. år). Det er selvfølgelig kun ved samme diegivningstid (og dermed flere faringer pr. faresti pr. år), at der ikke samtidigt bliver tale om omkostninger på so-siden.

Regn selv på din udnyttelse af diegivningstiden

For at evaluere udnyttelsen af diegivningstiden på din bedrift kan du anvende nedenstående beregningsmetode:

Udnyttelse af diegivningstid = (Aktuel diegivningstid i besætningen (dage) [1]+forberedelsestid pr. kuld (dage)[2]) / (Potentiel diegivningstid i besætningen (dage)[3]) × 100 %

1: **Aktuel diegivningstid beregnes som:**

Antal faringer pr. år diegivnings-tid pr. kuld

2: **Forberedelsestid beregnes som:**

(Antal faringer pr. år × 4 forberedelsesdage pr. kuld) / (Antal farestier i besætningen)

3: **Potentiel diegivningstid beregnes som:**

Antal farestier i besætningen × 365 dage pr. faresti pr. år

Husk at antallet af faringer pr. år kan findes ved at udskrive besætningsanalysen i AgroSoft for en periode på 365 dage. På analysen kan antallet af diegivningsdage pr. kuld også findes.

Et højt antal fravænnede pr. fravænningsøger indtjeningen pr. faresti

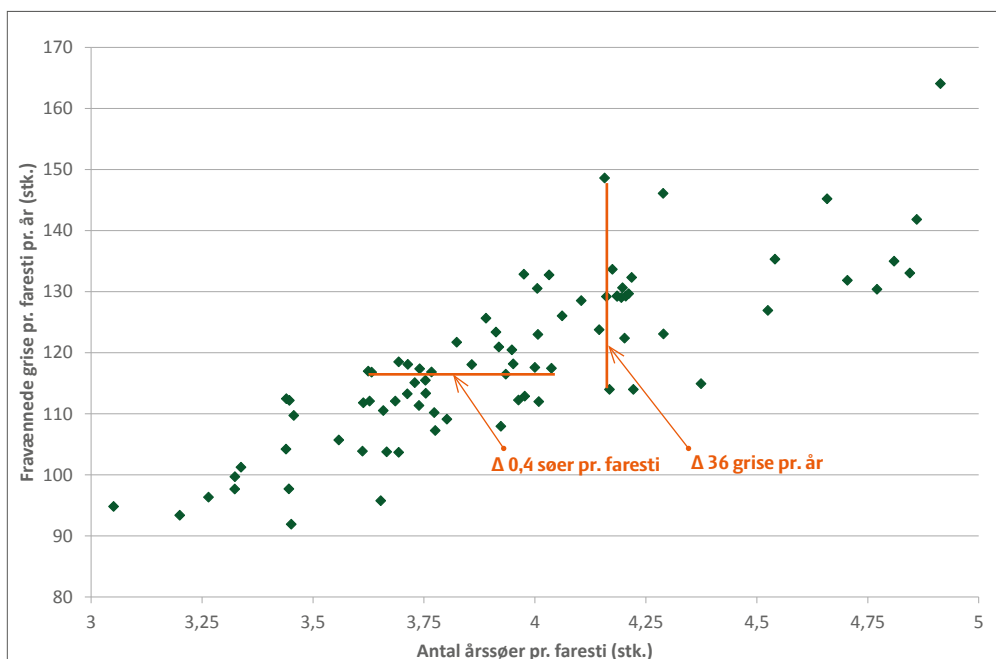
Udnyttelsen af farestien kan optimeres ved et højt antal fravænnede pr. fravænningsøger, idet der derved skal bruges færre diegivningsdage til amme- og opsamlingsøer, og derved kan der produceres flere grise pr. rotation i hver faresti (tabel 2). Ved 32 diegivningsdage pr. kuld kan indtjeningen pr. faresti øges med 4.600 kr., hvis der fravænnedes 24 grise mere pr. faresti pr. år som følge af flere fravænnede pr. fravænningsøger. Her er der korrigeret for, at grisene vil veje f.eks. 0,7 kg mindre ved fravænnings, svarende til et tab på 8 kr. pr. gris. Fravænnede pr. fravænningsøger bør altid ses i samspil med pattegrisedødeligheden, eventuelt ved at der uge for uge beregnes døde grise pr. faring – en nem parameter at følge.

Bemærk at farestiernes beskaffenhed (hulestørrelse og farestiens dimensioner) kan medføre, at der kan være individuelle optimale niveauer for egen fravænningsøger i forhold til håndtering af dødelighed.

Tabel 2. Antal fravænnede grise pr. faresti pr. år ved varierende diegivningstid og antal fravænnede pr. fravænningsøger

Fravænnede pr. fravænningsøger	Diegivningsdage pr. kuld ¹			
	26	29	32	35
10,5	120	110	101	93
11,0	125	115	106	98
11,5	131	120	110	102
12,0	137	125	115	107
12,5	143	130	120	111
13,0	148	136	125	116

¹ Diegivningstiden er for fravænnede pr. fravænningsøger lig med grisenes fravænningsalder. Der er indregnet 4 forberedelsesdage pr. kuld samt 2 dage til vask + udtørring.

Figur 5. Sammenhæng mellem antal årssøer pr. faresti og antallet af fravænnede grise pr. faresti pr. år.

Tema

Presses farestierne tilpas eller for meget?

Ensidig optimering på fravænnede pr. fravænnning har ofte den bivirkning, at pattegrisedødeligheden stiger fordi nogle søer presses over evne. Når antallet af mistede grise pr. faresti pr. år (dødeligheden) i de 80 besætninger sættes i forhold til antallet af levendefødte grise pr. faresti pr. år, ses stor variation mellem besætninger (figur 4), men trenden er, at når antallet af levendefødte pr. faresti øges/antallet af faringer pr. faresti øges, så stiger tabet af grise.

Ved over 150 levendefødte grise pr. faresti pr. år er der overhængende sandsynlighed for at dødeligheden bliver for høj – søerne skal i givet fald fravænne mange grise pr. fravænning –

ellers bør antallet af årssøer pr. faresti reduceres.

Netop antallet af årssøer pr. faresti er en parameter der varierer meget mellem besætninger – blandt andet forårsaget af forskelle i fravænningsalder og fordi nogle besætninger har dimensioneret til 14-dages holddrift og efterfølgende har omlagt til ugedrift for at optimere staldudnyttelse og produktivitet.

I figur 5 er vist hvordan antallet af årssøer pr. faresti er fordelt indenfor de 80 besætninger. Figur 5 viser at der er et stort potentiale i at optimere farestalden, idet der er stor variation. Ved 4,2 årssøer pr. faresti er der eksempelvis både en besætning der fravænner 114 grise pr. faresti pr. år og en besætning der

Udsving i fareholdets størrelse er måske den største trussel mod en stabil produktion, og "tomme farestier" i ethvert farehold er lig med manglende grise til salg.

fravæner 148 grise pr. faresti pr. år. Selvom fravænningsvægten måtte være helt op til 1,5 kg lavere, vil den øgede produktivitet øge aflønningen pr. faresti med 5.900 kr. pr. år. Figur 5 står i kontrast til figur 4, idet et stigende antal levendefødte grise pr. faresti i princippet forårsages af flere årssøer pr. faresti, og dette resulterer i flere tabte grise pr. faresti pr. år.

Konklusion

Efter flere år i erhvervet som rådgivere sidder forfatterne tilbage med en forundring over, at alle danske produktionsresultater i sobesætninger altid refereres til som grise produceret eller fravænnet pr. årssø. De reelle facilitetsudnyttelsestal kontra antallet af søer synes sjældent at være en debat. Set ud fra et økonomisk synspunkt er det jo udnyttelsen af både produktionsenheden (soen) og produk-

tionsapparatet (farestien) der skal optimeres på samme tid. Et fælles mål for produktiviteten og udnyttelsen af produktionsapparatet kunne være antal fravænnede kg pr. faresti pr. år. Et mål kunne være 35 fravænnede grise pr. årssø ved 4 søer pr. faresti (140 fravænnede grise pr. faresti pr. år svarende til ca. 950 kg fravænnet gris pr. faresti pr. år).

Begrebet variation bliver oftest ikke tilstrækkelig synliggjort i artikler i fagmedierne. Lav en kritisk vurdering af udsvingene i holdstørrelserne for både løbeholdet og fareholdet, og få i den anledning kigget på, om polteflowet er en begrænsning der bidrager med unødigt variation. Hvis poltene er skurken så få lagt konkrete strategier for introduktionen af disse. Er det derimod dårlige brunstforhold efter fravæning, så skal der

stilles skarpt på alle procedurer i farestalden.

Få vurderet om din udnyttelse af farestalden er optimal – hvis ikke 80-85 % af tiden der er til rådighed udnyttes til diegivning, så undersøg hvad der er årsagen, og vurder om strategierne kan justeres for at øge produktiviteten pr. faresti. Er der for få farestier, bliver konsekvensen at der fravænes grise med lav og uensartet vægt – og problemerne eksporteres til fravænningsstaldene.

Fravænnede pr. fravæning skal ligge højt for at begrænse antallet af ammesøer – som udgangspunkt bør søerne kunne fravænne mindst 11,5 grise – men hold øje med om dødeligheden stiger – eventuelt ved at følge antallet af døde grise pr. faring uge for uge.

Leje af stalde skal redde dansk svineproduktion

Et godt lejemål starter med at lejer og udlejer er godt forberedt.

Tema

> Joachim Glerup
Andersen, LMO

Leje af stalde skal være en god forretning for både lejer og udlejer. Er det overholdt kan begge parter få en bedre økonomi end før de startede samarbejdet.

Amerikanerne gør det, spanierne gør det, og enkelte danskere får det også til at virke i dag. Fidusen er, at personer, som er dygtige til at styre slagtesvineproduktion, lejer mange stalde, og på den måde har en virksomhed med stordriftsfordele såsom: bedre afregning af grisene, bedre foderpriser og bedre mulighed for at fylde ejendomme AIAU. Fordelen for udlejer er, at personen får en stabil indtjening, får holdt anlægget ved lige og kan sætte fuld fokus på de andre dele af bedriften, som man er bedre til end grisene. Det kunne være løsningen på, at den dårligste halvdel af de danske slagtesvineproducenter har svært ved at tjene penge på deres virksomhed. Men det kræver, at både udlejer og lejer

får fordele ud af det. I artiklen er gennemgået mine erfaringer og anbefalinger for, hvordan begge parter får en god aftale.

Lejer: At få det til at blive en god forretning

Er du modig? Lige nu er der gode chancer for at finde en stald, som kan lejes. På den måde kan din virksomhed udvikles uden stort kapitalbehov. Leje af stalde er oftest slagtesvinestalde inden for 15 km afstand af nuværende, men vi har også smågrise og soanlæg, som bliver lejet. Som lejer af stalden er fokus på, hvilken bundlinje udvidelsen kan præstere. Hvad vil foderforbruget og dødeligheden være i anlægget? Derefter skal alle de mindre udgifter medtages: Fragten, medicin,

dyrlæge og hjælpestoffer. De 4 poster ligger typisk på 20 kr. tilsammen. Inden det bliver en god forretning, skal der selvfølgelig også betales for kapacitetsomkostninger som: Løn, vedligeholdelse, vand, el og måske varme.

Ting som skal være i orden, inden stalden fyldes med grise

Den bedste stald er typisk en stald med indkøbt foder, tørfoder automater og vægventileret. Det fungerer simpelt med få alarmer og tilkørsler, og derfor kan lejer betale en højere pris. En driftssikker stald kan nemt tjene 30 kr. ekstra pr. gris, fordi tilvækst, foderforbrug og dødelighed er nemt at opnå. Stalde til udlejning er generelt fyldt med vejrbomber. Typisk er de jo netop sat til udlejning, fordi ejeren ikke kunne få dem til at virke! Derfor starter et godt lejemål med, at lejer er grundigt forberedt. Stalden kan nogle gange være så ringe, at der skal renoveres nogle dele *inden* opstart.

Det kunne være følgende stalde, hvor man er nødt til at renovere dele inden opstart:

- Stalde med nedslidte foderautomater. Foderautomaternes fabrikat og årgang skal tjekkes, og samme gælder for et evt. formalingsanlæg. Begge dele skal fungere helt up-to-date, ellers bliver stalden en dårlig forretning. Kompromiserne skal i stedet indgås på knap så vigtige dele: tilstanden af spalter, inventar, stibunde og/eller råbygningen.

- Gamle bygninger med huller i dampspærre eller manglende hulmurs isolering. Se også figur. Særligt stalde som udlejes til smågriseproduktion skal være tjekket grundigt for fejl i isoleringen – ellers risikerer man en olieregning, som ødelægger økonomien totalt.
- Styringer som ikke er vedligeholdt. Det kan både være styringer til ventilation og til foderfremstilling. Begge dele skal være af nyere dato og med sikker telefonforbindelse til lejer, således at alarmer bliver givet korrekt og omgående til lejer.

At man *kan* leje en stald, betyder ikke at man *skal* leje den!

Stalden kan være så risikabel, at du skal lade være med at leje den. Nogle lejere ville måske få det til at virke, men risikoen for at tabe penge er for høj. Kig eventuelt efter hvad nuværende ejer eller lejer har gjort forkert – tror du, at din pasning er væsentligt bedre? Nogle gange er der en god grund til, at stalden udlejes, det er netop, fordi tidligere personer ikke har fået den til at virke. Stalde med høj risiko er følgende:

- Stalde med mere end 50 % fast gulv i stierne giver en masse svineri og derfor et dårligt klima.
- Stalden er vådfoder ad libitum. Det skal typisk ombygges til langkrybber.
- Storstier med enkelttyrsvægt. Systemet kan nemt fejle, når du ikke bor på ejendommen, der er ældre vægbygningen.

te og/eller at storstisystemet generelt er problematisk at lave stabil tilvækst, dødelighed og foderforbrug i.

- Maskinhuse ombygget til grise evt. med dybstrøelse. De er typisk for kolde i vinterhalvåret.
- V-stalde. De har en billig ventilation, men de er typisk for kolde i vinterhalvåret.
- Små stalde med mindre end 1.000 stipladser skal ligge meget tæt på nuværende anlæg for at blive en god forretning.

Vedligeholdelse indvendigt kan aftales bedre

Laver man ingen aftaler, bliver det typisk sådan, at lejer laver mange hovsa-løsninger til vedligeholdelse, som senere skal repareres igen. Og det kan nemt blive uoverskueligt. Mit forslag er, at parterne skriftligt aftaler, hvordan reparationen laves ordentligt og at den betales og installeres af lejer. Samtidig aftales en max. pris og en afskrivningsperiode. Skulle lejeaftalen ophøre, inden afskrivningsperioden er udløbet, betaler udlejer den resterende afskrivningsværdi til lejer. Et eksempel på sådanne investeringer kunne være at skifte alle ventilationsmotorer til nye, som forbruger mindre el. På den måde opnår lejer en bedre daglig økonomi, men også stadig en dækning, hvis lejeaftalen ophører et år senere. Udlejer opnår, at hans anlæg er tidssvarende og derfor stadig en "handelsvare".

God økonomi for lejer

I tabel 1 er vist et eksempel på stald til udlejning og beregning af et overskud på den forretning. Beregningsmetoden kan bruges indledende til at få et overblik, men inden beslutningen tages, skal der laves et almindeligt budget, hvor andre faktorer også indregnes. Der er typisk nogle startomkostninger, som ikke er synlige i ne-

denstående. De første 8 uger er der typisk ikke nogle grise, som sælges. Likviditeten bliver også udfordret, hvis man fylder grise ind i et hug, og dermed kun modtager regninger, indtil de første grise skal slagtes.

Eksemplet er med en lav leje pr. slagtesvin, fordi der også forventes et lavt DB pr. gris, fordi det er ældre stalde, hvor man forventer udfordringer.

Tabel 1. Eksempel på stald til udlejning med 7.000 producerede slagtesvin pr. år.

	Kr.	Kr./prod. slagtesvin
Dækningsbidrag fra slagtesvin	826.000	118
DC Markeds fordel	68.880	10
Vand og el	-63.000	-9
Dieselolie til udtørring	-14.000	-2
Arbejds løn	-175.000	-25
Leje af stalden	-245.000	-35
Indvendigt vedligehold	-50.000	-7
Udbringning af gylle	0	0
Renter af besætning og forsikring	-105.000	-15
Overskud	242.880	35

De bedste partnere samarbejder

Den modsatte situation findes også, omend nogle færre af dem: Udlejer har sørget for, at staldene er i en stand og bygget således, at de opfylder kravene til de allerbedste stalde. Der kan lejer så producere grise som de bedste 25 % og dermed betale en højere husleje. Resultatet er, at begge parter får en god økonomi, bedre end før de samarbejdede, og dermed også et langvarigt samarbejde.

Tjekliste når du lejer en slagtesvinestald

Gennemgå følgende:

1. Aftal at overdragelsen bliver med rengjorte, ryddelige arealer og funktionsdygtige stalde, det gør det nemmere af lave afleveringen når lejemålet ophører. Tjek det i fællesskab en uge før de første grise ankommer. Brug et kamera til at tage fotos.
2. Aftal præcist hvor mange DE lejemålet er godkendt til. Dette må ikke afviges væsentligt uden at den anden part informeres.
3. Opmål stierne og tjek at aftalt produktion også kan lade sig gøre. Arealet og/eller ædepladserne i stierne skal overholdes. Der skal være 0,65 m² pr. gris. I vådfoder med langkrybbe skal der være 33 cm krybbe til hver gris.
4. Det er ofte ældre anlæg. Forvent ikke at det kan starte af sig selv, der skal både være en tidsplan for igangsætning og en investeringsplan, som eventuelt er godkendt af bank.
5. Tjek salmonella niveau. Udtræk oplysninger på CHR nummeret. På SPF Sus hjemmeside er status for salmonella oplyst. Er besætningen ikke i niveau 1 vil lejer altid skulle starte med at få nogle fradrag.
6. Nedskriv en skriftlig kontrakt imellem jer, således at der ikke er tvivl hvis der sker uforventede hændelser som brand, lynnedslag eller en konkurs.
7. Tjek gul kort status. Det indskrives i kontrakt at udlejer garanterer for at der ikke er gult kort på ejendommen og/eller manglende DANISH godkendelse.
8. Sørg for en god kemi imellem parterne. Hold fokus på de store linjer i samarbejdet.
9. Lav opsigelsesvarsel som er 1 år eller længere, således at småinvesteringer fra begge parter har en rimelig afskrivningsperiode.
10. Betaling kan udregnes som kr./prod. gris, men i kontrakten omskrives dette til kr./mdr. så der ikke opstår misforståelser.
11. Normalt er al indvendig vedligeholdelse lejers ansvar. Aftal ved opstart hvordan det fortolkes. Eksempelsvis kan der nemt opstå store regninger på computerstyrede foder- eller ventilationsanlæg. Reparation af disse kan være med deling imellem parterne. Det nemmeste er blot at aftale modellen, før lejemålet startes.
12. Afstand til lejet stald. Jo større anlæg, jo længere afstand kan der accepteres. Simple anlæg, kunne være tørfoderanlæg med indkøbt foder og med vægventiler, har færre alarm tilkørsler og kan dermed også lykkedes med længere afstande. Normalen er max. 15 km.

Udlejer: Prisen for leje

Skal jeg så ikke passe grise mere eller? Ofte er den største forhindring for at sætte en stald til udlejning, at udlejer ikke kan se, hvad personen så ellers skal arbejde med. Planteavl og udvendig vedligeholdelse kan være for lidt arbejdstimer. Det giver udlejer nogle muligheder: Find deltidsjob, bliv ansat til at passe grisene eller udvid andre aktiviteter i sin virksomhed. Andre aktiviteter kunne være maskinstation, juletræer eller gårdbutik. Jeg har lavet nogle få lejekontrakter, hvor udlejer stadig passer grisene. Det kan godt

lade sig gøre, men er selvfølgelig noget af en tillids sag. Min anbefaling er, at det skilles ad således, at der er en lejekontrakt for stalden og en ansættelseskontrakt for personen. Skulle personen passe grisene ringere end aftalt, kan personen afskediges på almindelige vilkår, og leje af stalden fortsætte.

Prisen for lejen er forskellig. I tabel 2 er 2 eksempler med beregning af udlejers udgifter på slagtesvinestalde. Udlejprisen skal ligge på nedenstående eller højere, for at udlejer skal undgå et underskud på forretningen:

Tabel 2. Eksempler på beregninger af udlejers udgifter

Eksempel	A	B
Afskrivninger bygning	86	0
Afskrivninger inventar	96	96
Forrentning af gæld	69	42
Forrentning af egenkapital	26	0
Samlet udgift pr. stiplads	277	138
Udgift pr. prod. svin	69	35

Eksempel A, den nyere stald

Stalden er 10 år gammel og med velfungerede tørfoderautomater og færdigfoder fra silo.

Eksempel B, den ældre stald

Staldbygningen er afskrevet, men der er indsat nyt inventar. Stalden ligger ved gårdspladsen. Derfor kan den ikke bortselges. Alternativet for udlejer er derfor, at staldene blot står tomme. Derfor er forrentningen af udlejers egenkapital sat til 0 kr.

Som nævnt er et krav for et godt samarbejde, at begge parter har fordele. Dette sætter vi ofte fokus på ved første møde, hvor vi også gennemgår stalden, aftaler opstart og laver udkast til lejekontrakt.

Hvordan kommer man i gang

Videncenter for Svineproduktion har en staldbørs på deres hjemmeside, hvor alle aktuelle stalde kan ses. Både dem som ønsker at leje, og dem som ønsker at udleje. Se også figur 1. Samtidig er det typisk inden for en lille afstand, man skal finde den anden partner. Derfor skriv et A4-ark med en beskrivelse af, hvad man ønsker at leje, eller hvad man ønsker at udleje. Derefter deles det ud med bil til de postkasser, hvor man ved, der er personer, som har svinestalde. Metoden er hurtig og enkel, uden at være alt for anmassende.

Kontraktens indhold

De bedste kontrakter er dem, som både indeholder nogle praktiske aftaler, men samtidig er dækket juridisk, så der ikke opstår tvister senere. Hos LMO har vi nogle faste skabeloner, som vi bruger. Typisk har jeg et møde med udlejer og lejer, hvor vi aftaler alle detaljerne, og parterne får det hele skrevet ned. Hos VSP kan man desuden få inspiration på www.vsp.lf.dk. Under punktet Aktuelt – Staldbørs er en tjekliste med en række punkter til en kontrakt. Den kan bruges som forberedelse, inden parterne får lavet den endelige kontrakt.

VSP Staldbørsen 12. juni 2014 med oversigt af de slagtesvinestalde som aktuelt er til udlejning. I alt er der 22 stalde, i alle størrelser lige fra 400 til 4500 stipladser. Staldbørsen findes på hjemmesiden: www.vsp.lf.dk.

LMO har rådgivere, som klarer det hele

Vi laver en eller flere dele færdig for parterne:

- Oprettelse af annonce på VSP staldbørsen. Både for potentielle lejere og udlejere.
- Gennemgang af staldanlægget for et omfang af detaljer, som skal ordnes, inden der indsættes grise. Gennemgangen kan også være for at vurdere, om stalden kan producere grise med et ordentligt dækningsbidrag.
- Udarbejdelse af budget, således at begge parter har et overblik over deres økonomi før og efter.
- Udfærdigelse af lejekontrakt. Møde med aftaler og færdiggørelse. Juridisk bistand.
- Mæglingssmøde i tilfælde af tvister. Juridisk bistand.

UDLEJER

Fordele:

- Gør sin hverdag mere enkel.
- Gør sin økonomi mere enkel. Der er en fast indtægt.
- Kan i nogle aftaler fortsætte med at passe grisene, men slippe for arbejdet med at lave den overordnede styring.
- Kan sætte fokus på andre dele i virksomheden, som personen synes er mere spændende.
- Får fortsat vedligeholdt sine bygninger og bevare produktionsstilladelsen.
- Kan undgå fortsat at skulle betale store underskud, fordi nuværende effektivitet er meget dårlig.

Ulemper:

- Risikerer at blive arbejdsløs fordi grise ikke skal tilses.
- Dækningsbidrag på ejendommen sænkes væsentligt.

LEJER

Fordele:

- Kan udvide produktionen uden store investeringer.
- Kan opnå stordriftsfordele og dermed købe billigere foder og sælge grise til højere pris.
- Hvis det er en god stald, kan lejer lave en effektivitet blandt de bedste 25 %.
- Flere sektioner og/eller ejendomme drives som AIAU og dermed større sikkerhed for høj effektivitet.

Ulemper:

- Tager risiko ved at staldenes tilstand måske ikke er egnet til svineproduktion.
- Tager risiko ved at bytteforholdet mellem kød og foder skuffer.

Win-Win situation: De personer, som kan lave rigtig gode resultater med slagtesvin, får lov at lave det på endnu flere slagtesvin. Det giver fordele, og dermed kan der også betales lidt ekstra til udlejeren af staldene.

Bare fordi en stald kan lejes, betyder det ikke, at du skal leje den. Dampspærre skal være i orden. Fotoet er fra en lejet stald, hvor grisene var sat ind. Parterne var uenige om, hvem der skulle reparere dampspærre, og der gik ½ år, før detaljen blev rettet. Jo flere aftaler man laver inden opstart, jo nemmere er det at reagere rigtigt i situationen.

Konklusion

Leje af stalde skal være en god forretning for både lejer og udlejer. Er det overholdt, kan begge parter få en bedre økonomi, end før de startede samarbejdet. Lejer opnår en række stordriftsfordele. Udlejer opnår stabil indtjening og kan sætte fokus på andre dele af sin virksomhed, som man er bedre til end at passe grise.

Stalde til udlejning er generelt fyldt med vej bomber. Typisk er de jo netop sat til udlejning, fordi ejeren ikke kunne få dem til at virke! Derfor starter et godt lejemål med, at lejer er grundigt forberedt, og at dele af anlægget eventuelt er renoveret. Lejen pr. gris ligger typisk fra 35-70 kr. Jo bedre anlæg, jo større er chancen for at tjene gode penge på grisene, og dermed kan man også betale en lidt højere leje. Men stalden skal være

med så lille risiko som muligt. Vådfoder, små stalde, gamle stalde, alternative systemer m.m. øger risikoen, og dermed sænkes lejeprisen pr. gris.

VSP Staldbørsen er Danmarks samlede oversigt over stalde til leje, og personer som ønsker at leje stalde. LMO Rådgivning leverer alle dele, således at leje af stalden foregår nemmest muligt: Opret annoncer, gennemgang af staldanlæg, lejekontrakter, budgetter og juridisk bistand.

Finansiering af svinestalde

Der findes ikke en let måde at finansiere landbrug på i dag.

Tema

> Jan Tørkelsen,
Sønderjysk Landboforening

Långiverne stiller øgede krav og det er blevet svært at skaffe finansiering fra traditionel bank- og realkreditfinansiering, så hvordan skaffer svineproducenten finansiering til investering i svinestalde?

Der er en lang række oplysninger som kreditgiver skal have for at kunne vurdere låntager. Udover de hårde økonomiske facts som skal fremlægges, tæller de bløde facts, som f.eks. strategi, mål, handlingsplan og risikostyring måske en 1/4 eller 1/3 af den samlede vurdering. Det er meget vigtigt at være opmærksom på dette for at få den optimale vurdering af virksomheden.

I forbindelse med finans- og gældskrisen er der sat gang i flere tiltag, som skal lette landbrugets finansieringsforhold og dermed gøre det lettere at få adgang til generationsskifter og investeringer. Der findes ikke en let måde at finansiere landbrug på i dag. Der vil som regel være tale om en finansiering

bestående af mange forskellige finansieringskilder for at få den samlede finansieringspakke på plads.

Landbruget har i dag lån for ca. 360 mia.kr., hvoraf hovedparten består af realkreditlån 275,8 mia.kr og 66,5 mia.kr. af banklån. Der er gjort en stor indsats for at etablere nye låneformer, men det tager tid for nye finansieringsformer at trænge igennem. Eksempelvis har Vækstfonden siden 2010 finansieret mere end 300 landbrug for over 1,3 mia. kr., og på trods af at Vækstfonden har haft stor succes udgør udlånene til landbruget under ½ % af det samlede udlån.

Generelt om kreditgivning af ny investeringer i landbrug
En generel holdning hos kredit-

Tabel 1. Udviklingen i landbrugets gæld 2008-2012.

Landbrugets gæld ultimo, mia. kr.	2008	2009	2010	2011	2012*
Realkreditinstitutter i alt	243,7	266,5	272,0	272,5	275,8
heraf rentetilpasningslån	187,7	221,9	236,4	240,5	245,5
heraf med renteloft	12,3	9,2	8,6	8,1	7,4
heraf med afdragsfrihed	129,0	153,6	164,4	168,5	172,0
Pengeinstitutter	65,6	62,6	66,0	65,7	66,5*
Privat gæld	5,6	4,3	3,7	4,4	4,3*
Varegæld	14,0	14,2	13,6	12,6	13,6*
Moms, skat mv.	1,6	2,3	1,9	2,2	2,2*
Gæld i alt, tinglyst værdi	330,8	350,0	357,1	357,5	362,4

Kilde: Realkreditinstitutterne, Regnskabsdatabasen og Danmarks Statistik. Omfatter bedrifter over 10 ha samt bedrifter herunder med en væsentlig landbrugsproduktion. Ekskl. udlån til gartnerier. Inkl. realkreditgæld på til forpagtede aktiver.

*Skøn baseret på foreløbige regnskabsresultater.

givere er at de ikke er meget for at give faste guidelines eller retningslinjer for hvad der skal til for at låne penge. Kreditgivere er meget tilbageholdende med at give for konkrete udmeldinger. De enkelte sager vurderes altid individuelt ud fra en helhedsvurdering af hele bedriften.

Jo, større gearing af egenkapitalen i forhold til balancen, jo højere afkastkrav. Der er ingen faste afkastkrav som f.eks. 8 % eller 4 %, så længe projekterne hænger sammen og afkastet svarer til risikoen.

Dokumentationskravene er skærpet betydeligt

Dokumentationen skal være langt mere omfattende end tidligere. For at optimere mulighederne for billigst mulig kapitaltilførsel er der et krav til, at du har en virksomhedsplan så kreditgiver forstår din forretningside, strategi og mål.

Virksomhedsplanen sikrer en fælles opfattelse af virksomhedens forretningside, økonomiske udvikling samt udviklingsområder. Virksomhedsplanen skal redegøre for hvilken strategi der er bag hovedideen for at investere i f.eks. en ny stald. Det kan f.eks. være samdriftsfordele, dvs. udnyttelse af virksomhedens ressourcer på en mere effektiv måde.

Dokumentation over for kreditgiver/investor

En moderne professionel landbrugsvirksomhed, der skal bruge ekstern finansiering, skal kunne dokumentere over for kreditgiver og eventuelle investorer at bedriften er risikoen værd at investere i, enten i form af lån eller indskud af egenkapital.

Dokumentation kan omfatte:

- en virksomhedsplan og strategi
- seneste regnskaber
- driftsgren analyser

- budgetter
- identifikation af risici og strategi for risikostyring (risikohjulet)
- investeringskalkule
- oversigt over låneporteføljen før og efter investeringen
- likviditetsbudget og gældsserviceringsevne
- myndighedskrav

Der skal være dokumentation for tallene, og materialet skal skabe overblik, klarlægge strategi, mål og vision og udmønte sig i en handlingsplan, som skal følges. Her demonstrerer virksomhedslederen bl.a. sine landbrugsfaglige kompetencer.

For kreditgiver er det helt centralt at der er fuld gennemsigtighed. Jo større gennemsigtighed, desto tryggere og lettere har kreditgiver ved at argumentere og sælge ideen internt til kreditafdelingen. Uanset hvilke finansieringskilder der søges er det centralt at likviditeten skal

kunne hænge sammen. Der er i stigende grad blevet fokus på likviditet.

Centralt:

- Afkastet på ny investeringer skal være højere end omkostningen ved fremmedkapital udefra både en marginal og en totalbetragtning – der skal være et merafkast, der er højere end betaling for fremmedkapital – merafkastet skal stå mål med og opveje risikoen ved investeringen.
- Likviditeten skal hænge sammen i en ny investering. Der skal være likviditetsoverskud og en likviditetsbuffer til at tage uventede likviditetsudsving. Investeringen skal give

et positivt likviditetsbidrag til den øvrige drift.

- Virksomheden skal have udarbejdet en klar strategi.
- Der skal være plads til at risikoen på renten afdækkes delvis med en fast rente i f.eks. 5, 10, 20 eller 30 år inkl. bidrag plus et risikotillæg der afspejler investeringens risiko.
- Der skal være en strategi for håndtering af risikoen på virksomhedens input (råvarer mv.) og virksomhedens output (salg af produkter).

Virksomhedslederen

skal have ejerskab til tallene

I forbindelse med udarbejdelse af materialet er det helt centralt, at virksomhedslederen er aktiv i processen. Processen med at udarbejde materialet skaber mange refleksioner hos virksomhedslederen og rådgiversteamet. Dialogen, der fremkommer omkring udarbejdelse af virksomhedsplanerne, skaber engagement, forståelse og ejerskab, hvilket gør beslutningsfasen langt bedre og selve beslutningen meget nemmere.

Bankernes kreditvurdering

Bankerne kreditvurderer kunderne bl.a. ud fra den rating som banken giver kunderne. Rating i bankerne har forskellig udformning – men overordnet handler det generelt om 3 ting:

- 1) Objektive kriterier, såsom løbende driftsindtjening, der bedømmes på faktisk driftsindtjening samt benchmarking i forhold til andre ensartede producenter.

Indgår typisk i beregningen med 35-40 %.

- 2) Reguleret soliditet jf. jord optages til Finanstilsynets vejledende prisfastsættelser. Soliditeten vægter typisk 35-40 % i den samlede rating.
- 3) Subjektive og bløde kriterier. For at maksimere finansieringsmuligheder skal der bl.a. foreligge en virksomhedsplan, strategi herunder mål, vision, handleplan og risikostyring etc. som dokumentationsmateriale. Regnskab/budget/likviditetsbudget afleveres til aftalt tid og aftaler skal overholdes. Vurdering af driftslederens evne til at optimere på de bløde værdier vægter typisk med 20-35 %. Dette punkt kan virksomhedslederen løbende forbedre som en dynamisk proces.

En god rating betyder lettere adgang til kreditfaciliteter og hurtigere sagsbehandling i bankerne – samt bedre priser på bidrag/rentemarginaler.

Opsummering kreditvurdering

Der er en lang række oplysninger som kreditgiver skal have for at kunne vurdere låntager. Der er nogle hårde facts som naturligvis skal fremlægges. De bløde facts tæller måske en 1/4 eller 1/3, og det er meget vigtigt at være opmærksom på dette for at få den optimale vurdering af virksomheden.

Tema

En generel holdning hos kreditgivere/investorer er, at de ikke vil give faste guidelines eller retningslinjer for hvad der skal til for at låne penge. Kreditgivere er meget tilbageholdende med at give for konkrete udmeldinger. De enkelte sager vurderes altid individuelt ud fra en helhedsvurdering af hele bedriften.

Finansieringskilder

Efter finanskrisen fik selv sunde og veldrevne landbrug svært ved at få finansiering til at investere i bedrifterne. I tabel 1 er vist den traditionelle fordeling af finansieringskilder, hvor det i overvejende grad er realkredit og bank.

Landbrugets Finansieringsbank

Landbrugets Finansieringsbank (LFB) blev etableret for at hjælpe med rekonstruktion, genera-

tionsskifte og nyinvesteringer. Etableringen af LFB skulle løse op for gældsatte, effektive landmænd, som har større gæld end det er muligt at servicere af bedriften. Indtil slutningen af 2013 har Landbrugets Finansieringsbank brugt de fleste ressourcer på overtagelse af kunder fra Finansiell Stabilitet. Fra starten af 2014 har LFB i højere grad fokuseret på overtagelse af kunder fra andre banker samt fokus på finansiering af investeringer og generationsskifte.

Nye finansieringsløsninger i LFB

I forbindelse med regeringens "Vækstplan for fødevarer" tilbød LFB fra januar 2014 nye garanti- og udlånsprodukter. LFB er i samarbejde med Vækstfonden i en 3-årig periode indgået i mere risikofyldte finansieringsløsninger til landbruget.

LFB kan yde garantier til pengeinstitutter, der låner ud til landbruget, ligesom LFB selv kan tilbyde lån til landbruget med en mere attraktiv afdragsprofil, dvs. annuitetslån med en løbetid på 20 år, end i starten hvor det kun var serielån med løbetid på 15 år. For at gøre det mere attraktivt for pengeinstitutterne at anvende LFB er kravet til pengeinstitutterne om kapitalindskud i LFB suspenderet i forbindelse med træk på bankens produkter.

De nye initiativer bidrager til at løfte nogle af finansieringsudfordringerne i landbruget. De nye lånemuligheder vil kunne anvendes til ejerskifter, restruktureringer samt investeringer i relation til ejerskifte eller restrukturering. Lånene vil fungere i samspil med almindelig realkredit- og bankfinansiering

Driftslederens evne til at optimere på de bløde værdier vægter op mod 1/3 af bankens kreditvurdering.

samt eventuelle lån og garanti-er fra LFB og Vækstfonden.

LFB vil fremover kunne stille en garanti over for pengeinstitutter, der dækker 75 % af pengeinstituttets udlån, og i særlige tilfælde kreditter, i forbindelse med finansiering af en investering eller et ejerskifte i et landbrug. Det sker for at begrænse pengeinstitutternes risiko ved finansiering af generationsskifter og investeringer og giver samtidig pengeinstitutter mulighed for at beholde det fulde engagement i sin portefølje.

Endvidere tilbyder LFB en såkaldt forbedringsgaranti, der

kan dække 50 % af mindre, ukomplicerede investeringer. Denne garanti kan gives uden en omfattende analyse af bedriften til oplagte investeringer, f.eks. investeringer, der kan sikre, at landbrugsbedriften udnytter hele sit kapitalapparat.

LFB kan yde annuitetslån med løbetider på op til 20 år til investeringer og ejerskifter.

Vækstfonden

Vækstfonden kan tilbyde vækstlån, vækstgarantier og ansvarlige lån i perioden frem til og med 2015.

Vækstfonden fik i 2010 mulighed for at finansiere landbrug, og efterspørgslen har været stor lige siden. 300 landbrug har nu fået finansiering for over 1,3 mia. kr. De foreløbige erfaringer viser, at der er tale om sunde bedrifter med solide forretningsplaner.

VÆKSTLÅN

Vækstfonden tilbyder Vækstlån til finansiering af alle former for vækst og udvikling. Der kan således være tale om investeringer i produktionsfaciliteter, ejerskifte eller opdyrkning af nye markeder. For at opnå et vækstlån skal der være tale om aktiviteter med sunde økonomiske perspektiver.

Vækstlånet skal være på minimum 2 mio. kr. Vækstlån kan anvendes til finansiering af etablerede virksomheder med gode vækstplaner, men utilstrækkelige sikkerheder. Et Vækstlån står som udgangspunkt bagefter andre lån fra pengeinstitut-

ter og øvrige sikrede kreditorer. Vækstlån har en større risiko end almindelige banklån, og renten er derfor højere. Virksomheden betaler en individuelt fastsat rente, hvor prissætningen sker ud fra en kredit- og risikovurdering af virksomheden og den samlede investering. Den rente, som virksomheden betaler på vækstlånet, vil typisk være omkring 2 procentpoint højere end renten på virksomhedens lån i banken eller hos andre kreditorer. Vækstlånet udbydes direkte af Vækstfonden. Vækstlån indgår i en samlet finansieringsløsning, der inkluderer finansiering fra pengeinstitutter eller andre långivere. Det er muligt at få afdragsfrihed på vækstlånet de første 24 måneder. Løbetiden på lånet følger som udgangspunkt aktivernes forventede levetid.

VÆKSTKAUTIONER OG VÆKSTGARANTIER

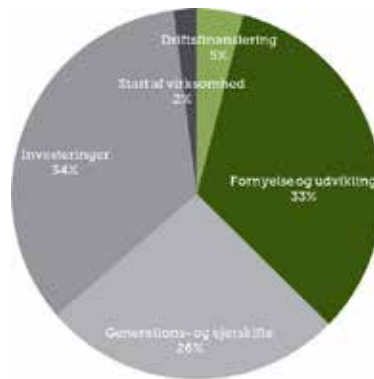
Vækstfonden kan ligeledes tilbyde vækstkautioner. Vækstkautionerne er et supplement til de sikkerheder, der stilles over for finansieringsinstituttet. Vækstfonden kautionerer for op til 75 % af finansiering på op til 2 mio. kr. Vækstfonden kan også tilbyde vækstgarantier over 2 mio. kr. Garantierne vil rette sig mod leasing og byggeformål, men vil også kunne anvendes til f.eks. forudbetalings- og arbejdsgarantier i tråd med de eksisterende vækstkautioner.

ANSVARLIGE LÅN

Vækstfonden yder Ansvarlige lån til vækst i sunde, etablerede

Tema

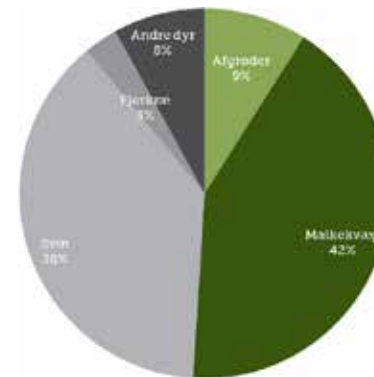
virksomheder. Ansvarlige lån skal styrke kapitalgrundlaget i virksomheder, hvor egenkapitalen er for spinkel til, at eksempelvis pengeinstituttet vil øge långivningen. De ansvarlige lån har en løbetid på 6-8 år med to års afdragsfrihed i starten. Prisen for et ansvarligt lån er en variabel basisrente på tremåneders CIBOR + 9 procentpoint, dvs. ca. 14 %.

Figur 1. Finansiering fra Vækstfonden fordelt efter formål.

Vækstfondens produkter bliver flittigt brugt, men er ikke tilstrækkelige til at sikre den nødvendige omsætning af ejendomme og skabe tilstrækkelige muligheder for at foretage de nødvendige investeringer.

Vækstfonden arbejder tæt sammen med banker og realkreditinstitutter og yder kautioner og lån som en del af den enkelte landmænds samlede finansieringsløsning. Vækstfonden træder ind lige dér, hvor landbrugsbedrifterne stadig er sunde, men hvor bankerne og realkreditinstitutterne i dag tøver med at finansiere.

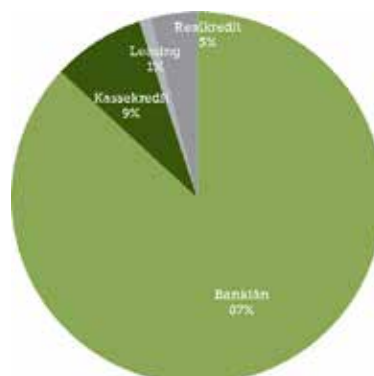
Figur 2. Finansiering fra Vækstfonden fordelt efter landbrugsdriftsgrene.

Råd til at fremtidssikre bedrifterne

Finansieringen fra Vækstfonden går primært til tre formål. Som figur 2 viser, har 34 % af landmændene fået finansiering til investeringer, 33 % til fornyelse og udvikling og 26 % af landmændene har stået over for at generations- og ejerskifte.

Vækstfonden finansierer mange svin

Størstedelen af de landbrug, Vækstfonden har været med

Figur 3. Oversigt over låntyper der er stillet Vækstkaution for.

til at finansiere, er beskæftiget inden for avl af malkekvæg og svin. Tilsammen udgør de hele 80 %, da 42 % af landmændene avler malkekvæg og 38 % avler svin.

Typisk banklån

Langt størstedelen af de lån, Vækstfonden er med til at gennemføre i landbruget, er banklån. Det sker særligt via deres Vækstkautioner, men også når de via deres Vækstlån kan gøre det mere attraktivt for banken at yde et lån. Eksempelvis kan en samlet finansieringsløsning på 6 mio. kr. bestå af et Vækstlån på 2 mio. kr. fra Vækstfonden, 1 mio. kr. i egenfinansiering fra landmanden samt et

banklån på de resterende 3 mio. kr.

Sammenhæng mellem låneomkostninger og risiko

Jo større risiko, desto højere afkastkrav. Det er markedsmekanismen på kapitalmarkederne. Der er ingen meget faste afkastkrav, men afkastkravet er relativt for den enkelte investering, der betragtes ud fra en helhedsvurdering.

Opsummering

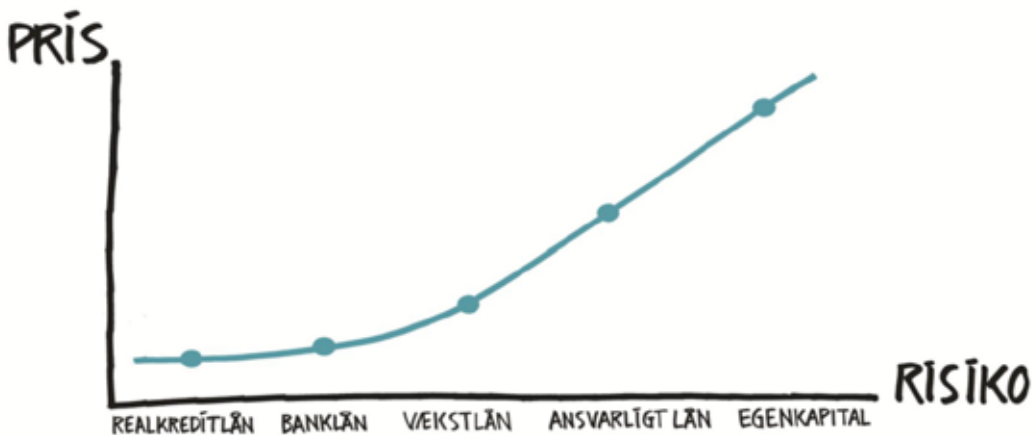
Efter finanskrisen fik selv sunde og veldrevne landbrug svært ved at skaffe finansiering til at investere i bedrifterne. De traditionelle finansieringskilder, der i overvejende grad er realkredit og bank, har holdt igen med at låne penge ud og skruet op for kravene til landmændene. Der er gjort en stor indsats for at etablere nye låneformer, men det tager tid for nye finansie-

ringsformer at trænge igennem. Mest udbredt er produktpaletten fra Vækstfonden og LFB.

Der er en lang række oplysninger som kreditgiver skal have for at kunne vurdere låntager. Der er nogle hårde økonomiske facts som naturligvis skal fremlægges. De bløde facts tæller måske en 1/4 eller 1/3, og det er meget vigtigt at være opmærksom på dette for at få den optimale vurdering af virksomheden.

En generel holdning hos kreditgivere/investorer er at de ikke vil give faste guidelines eller retningslinjer for hvad der skal til for at låne penge. Kreditgivere er meget tilbageholdende med at give for konkrete udmeldinger. De enkelte sager vurderes altid individuelt ud fra en helhedsvurdering af hele bedriften.

Tema

Figur 4. Sammenhæng mellem afkastkrav (pris) og risiko.

Hvad er din fremstillingspris på korn

Du skal kun producere korn selv, hvis du kan gøre det billigere end det du kan købe kornet til på langt sigt.

Kender du din fremstillingspris?

Tre gode grunde til at kende sin fremstillingspris:

- A) Ved jordkøb skal du som landmand kunne forrente jorden og have luft til aflønning af din egen arbejdsindsats.
- B) Ligger jorden langt væk eller er udbytte lavt, så er der risiko for at dine maskin- og finansieringsomkostninger bliver for høje.
- C) Forpagter du jord til den rette pris eller er en gylleaftale med naboen og indkøbt korn et bedre alternativ

Brug driftsgrensopegørelsen til at se bundlinjen på kornproduktionen. En høj selvforsyningsgrad af korn stabiliserer foderomkostningerne, men fremstillingsprisen skal ligge under den langsigtede købspris på korn. Se figur 1 for den gennemsnitlige fremstillingspris i forhold til købsprisen. Niveaulet ligger omkring 150 kr. pr. hkg, når alle indsatsfaktorer skal aflønnes. Spredningen er vist i figur 2 og der er store forskelle. Få ligger under 100 kr. pr. hkg, og få ligger over 200 kr. pr. hkg.

Tema

> Niels Vejby Kristensen,
Videncenter for
Svineproduktion

Foderomkostningerne er den største omkostning ved svineproduktion. Den laveste foderomkostning opnås hvis din fremstillingspris på korn er mindre end det du kan købe kornet til på lang sigt. Artiklen handler om de faktorer der er afgørende for en lav fremstillingspris på korn.

Udbyttet er vigtigst for fremstillingsprisen

Ingen landmænd, med et udbytte over 80 hkg pr. ha, har en fremstillingspris over 150 kr. pr. hkg, se figur 2 til højre. Derimod risikerer fremstillingsprisen at blive for høj på marker med et lavt udbytte. Det er kun få landmænd som har en lav fremstillingspris på marker med et lavt udbytte.

Udbyttet afhænger primært af boniteten, men det rette sædskifte hæver også udbyttet. Det er individuelt hvilket sædskifte der er mest optimalt, men hvede giver i gennemsnit 18 hkg mere pr. ha end byg og når raps indgår i sædskiftet, så øges kornudbyttet med 14 hkg på lerjord. Effekten af raps på sandjord er derimod ikke statistisk sikker.

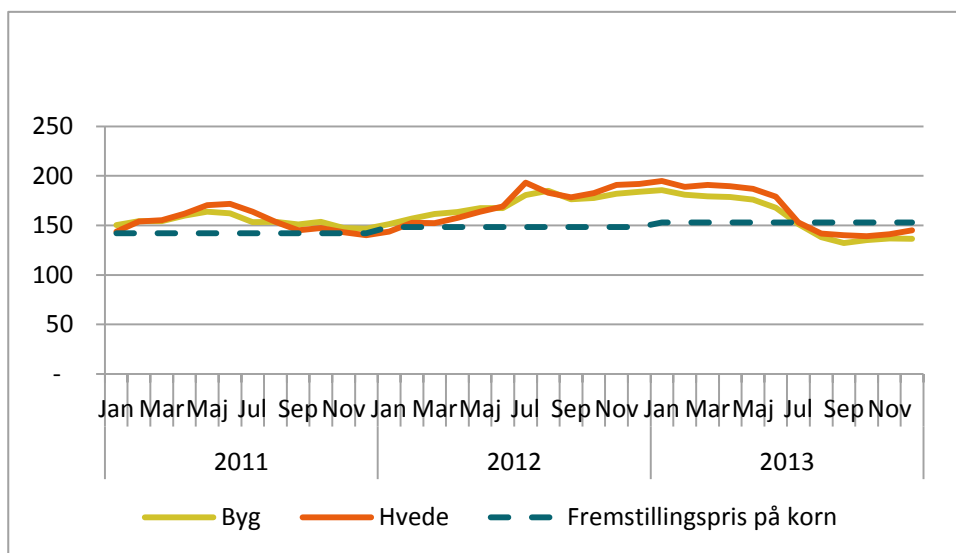
Derudover er maskinomkostningerne og finansieringsomkostningerne i forhold til udbyttet de to største faldgruber for fremstillingsprisen. Maskinomkostningerne afhænger dels af om det er en maskinstation der udfører arbejdet og dels af arronderingen.

Arbejde udført af maskinstation er normalt forbundet med

Tabel 1. Den gennemsnitlige fremstillingspris hvert år og underopdeling på regnskabsposter.

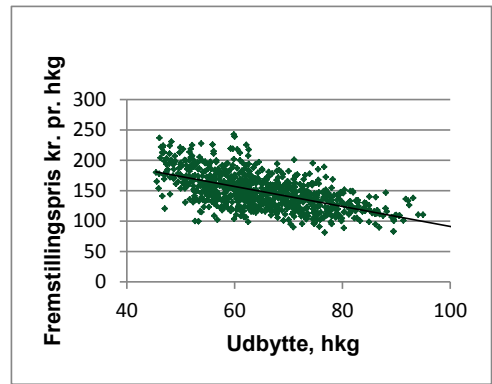
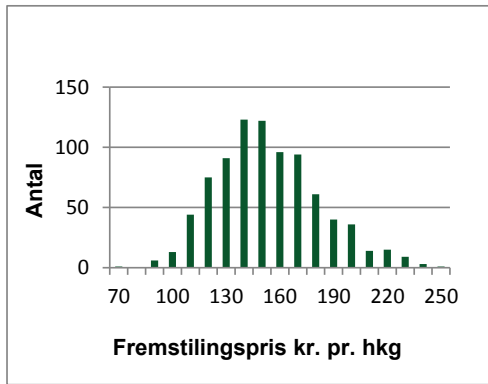
	2011	2012	2013
Stykomkostninger, kr. pr. hkg	36	37	38
Kontante kapacitetsomkostninger, kr. pr. hkg	73	71	73
Kapitalomkostninger, kr. pr. hkg	40	48	49
Andre landbrugsindtægter, kr. pr. hkg	6	8	6
Samlede omkostninger, kr. pr. hkg	143	148	154
Anden opdeling			
Maskinomkostninger, kr. pr. hkg	81	79	76
Finansieringsomkostninger, kr. pr. hkg	22	30	31

Tema

Figur 1. Fremstillingsprisen på korn i forhold til købsprisen på byg og hvede.

Figur 2. Spredningen i fremstillingsprisen til venstre og fremstillingsprisen i forhold til udbyttet til højre.

ekstraomkostninger, men transport af husdyrgødning til fjerne marker kan medføre, at maskinstation er den billigste løsning og dermed er det afstanden og ikke maskinstationen, som øger fremstillingsprisen.

Til gengæld giver egne maskiner med uudnyttet kapacitet også ekstraomkostninger. Derfor er det ekstremt vigtigt at kende sine maskinomkostninger. Hvis driftsgrensopegelsen ikke giver et tilstrækkelig grundlag, så kan maskinkonsulenten lave en særskilt maskinanalyse, hvor maskinomkostningerne for hver afgrøde beregnes. Se figur 3 for fordele ved maskinstation og fordele ved egne maskiner.

I figur 4 er spredningen i maskinomkostningerne inkl. lønomkostninger illustreret. De producenter som har maskinomkostninger på over 100 kr. pr. hkg, kan ikke undgå at få en høj fremstillingspris uanset rente, jordværdi eller stykomkostninger. Figuren til højre viser igen,

at det er producenter med et lavt udbytte, som har de højeste maskinomkostninger.

Finansieringsomkostningerne afhænger af forpagtningsafgift, EU-støtte, jordværdi på eget jord og forrentningskravet. Forrent-

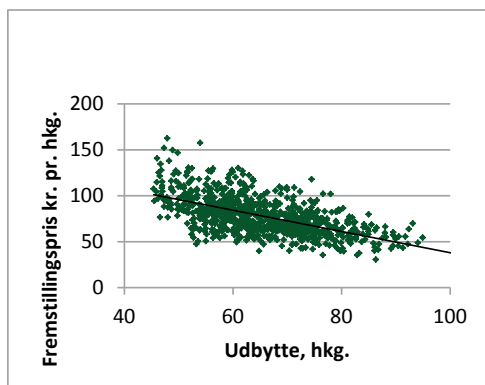
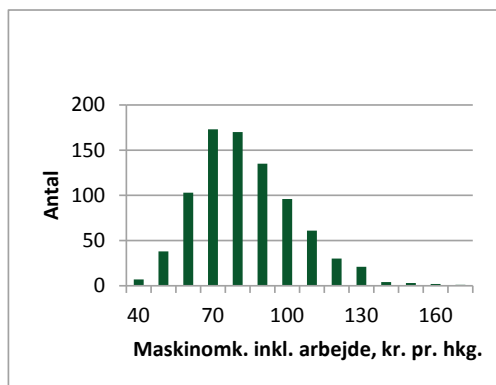
ningskravet er sat til 2 % på jord, hvilket er lavt sat i forhold til lånerenten ved jordkøb.

Stordrift

Størrelsen på det samlede udbytte har en positiv effekt i form af stordriftsfordele. Øges arealet

Figur 3. Fordele ved maskinstation og fordele ved egne maskiner.

Figur 4. Spredningen i maskinomkostninger til venstre og maskinomkostninger i forhold til udbyttet til højre.

f.eks. med 100 ha og udbyttet er 80 hkg, så stiger det samlede udbytte 8.000 hkg, hvilket reducerer fremstillingsprisen med 8 kr.

de giver økonomisk værdi. Der må hverken være for få eller for mange ressourcer til planteavl eller svineproduktion.

Er fremstillingsprisen kendt på det nuværende areal, kan den bruges som reference til ny jord. Driftsgrensopgørelsen giver styk- og kapacitetsomkostningerne inkl. afskrivninger. Det skal vurderes om der er ekstra omkostninger til transport til de nye marker, udbyttet på de nye marker, renten på lånet og derefter skal landmanden byde den pris, som giver en tilfredsstillende fremstillingspris på langt sigt.

Tema

Et højt samlet udbytte kræver både et højt udbytte og et stort areal. Analyseres stordriftsfordelen på arealet alene, så er omkostningerne pr. ha også mindre på bedrifter med et stort areal, men den omkostningsminimerende effekt geares ved et højt udbytte. Er udbyttet f.eks. kun 40 hkg i ovenstående eksempel, så er stordriftsfordelen også halveret.

Svineproducentens evner og interesse indenfor planteavl skal også tages i betragtning, da udbyttet er den vigtigste parameter. Indsatsen skal planlægges og ressourcer sættes ind, hvor

Hvad må ny jord koste?

Prisforskellen mellem god og dårlig jord er stor. Det kan illustreres ved to marker der er lige store, hvor udbyttet er den eneste forskel. Udbyttet er 60 hkg på en blandet jordbonitet og 80 hkg på lerjorden. Ved en kornpris på 150 kr. pr. hkg er bruttoudbyttet 3.000 kr. højere på lerjorden og hvis dyrkningsomkostningerne er 1.500 kr. højere pr. ha på lerjorden, så er der 1.500 kr. ekstra til jordlejen. Det skal gerne afspejles i forpagtningsaftalen, og omregnes det til en jordværdi, så er lerjorden 75.000 kr. mere værd pr. ha ved en rente på 2 %. Hvad der er den rigtige rente er individuelt, men sandjord skal koste væsentlig mindre end lerjord.

Se tabel 2 for illustration af forskellen på kapacitetsomkostninger og kapitalomkostninger ved forskellige udbytt niveauer.

Maskinkonsulenten kan hjælpe med en transportanalyse i tilfælde hvor opgørelse af ekstraomkostningen på marker som ligger langt væk, kræver en grundig gennemgang. Udover omkostningerne til transport, skal der også tages højde for om markerne får det rette tilsyn og om udbyttet derved er højt nok.

Gylleaftaler og nabosamarbejde

Hvis fremstillingsprisen er for høj pga. lang transport, er det nødvendigt at søge gylleaftaler hos naboer eller andre nærbe-

Tabel 2. Fordeling af omkostninger ved forskellige udbytter. Fordelingen giver samme fremstillingspris.

	Udbytte		
	40 hkg/ha	60 hkg/ha	80 hkg/ha
Stykomkostninger, kr. pr. ha	2.100	2.100	2.100
Kontante kapacitetsomkostninger, kr. pr. ha	2.700	4.200	5.700
Kapitalomkostninger, kr. pr. ha	1.200	2.700	4.200
Samlede omkostninger, kr. pr. ha	6.000	9.000	12.000
Stykomkostninger, kr. pr. hkg	53	35	26
Kontante kapacitetsomkostninger, kr. pr. hkg	68	70	71
Kapitalomkostninger, kr. pr. hkg	30	45	53
Samlede omkostninger, kr. pr. hkg	150	150	150
Jordværdi, kr. pr. ha	75.000	150.000	225.000

liggende marker. Hvis en nabo har plads i gødningsregnskabet, er det svært at sige nej til gratis gødning, hvor naboen kun skal betale for transporten.

Er fremstillingsprisen for høj pga. en dyr forpagtningsafgift, er det bedre at ændre forpagtningskontrakten til en gylleaf-

tale og evt. et tilsagn om også at købe kornet. Derved er det bortforpagteren som skal sikre, at fremstillingsprisen er under handelsprisen på korn.

Den stabiliserende effekt af høj selvforsyning

Analyse af værdikæden i svinereproduktionen viser at både

sohold og integrerede producenter med en høj selvforsyningsgrad, har et mere stabilt driftsresultat end producenter med en lav selvforsyningsgrad. Det skyldes en stabilisering af foderomkostningerne, og her er rapsproduktion en tilgang til at afdække indkøb af soja, da priserne følger ad over tid.

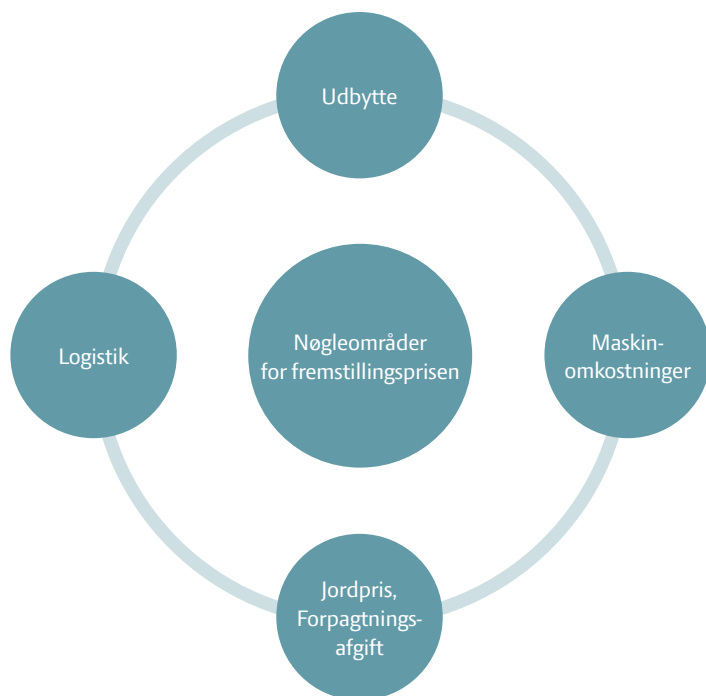

Udbyttet er den vigtigste faktor for at opnå en lav fremstillingspris på korn.

Slagtesvineproducenten rammes hårdest af stigende foderpriser, selvom smågriseprisen falder ved øgede foderpriser. Smågriseproducenterne bliver ramt af både faldende priser og øgede foderomkostninger, hvilket også samlet set giver en ustabil indtjening. Derfor bør landmænd med sohold også have en høj selvforsyningsgrad for at minimere risikoen.

Forudsætninger

Analysen bygger på business check salgsafgrøder 2011, 2012 og 2013. Business check er baseret på driftsgrensanalyser, hvor både landmandens arbejdsindsats og den bundne kapital aflønnes. Jord forrentes med

Figur 5. De 4 væsentligste nøgleområder for fremstillingsprisen.

Tema

2 %, maskiner og andet forrentes med 4 %.

Fremstillingsprisen er beregnet som den gennemsnitlige omkostning pr. ha delt med udbyttet fra kornproduktionen. Det er antaget, at rapsproduktion ikke får de gennemsnitlige omkostninger pr. ha til at afvige væsentlig og derfor indgår der også producenter med rapsproduktion.

Indtægter fra salg af halm, maskinstation og andre landbrugsindtægter, som er med i driftsgrensopgørelsen for salgsafgrøder, indgår også i fremstillingsprisen som en positiv omkostning.

Afslutning

Foderstrategien er stærkt forbundet med planteavlens på bedriften. Landmanden skal kende sin fremstillingspris på det korn, der bliver produceret, og han skal kende fremstillingsprisen på det korn, der bliver produceret på ny jord, som tilkøbes til bedriften. Hvis fremstillingsprisen ikke kendes, kan landmanden risikere at købe jord for dyrt og være dårligere stillet i form af højere foderpriser, end hvis han ikke havde købt jorden.

Bliver købsprisen for høj, skal svineproduktionen kunne betale for dyrt korn. Købes jord for at fremtidssikre gården, skal der være en større gevinst, når gården sælges end den merpris, som jorden har kostet i handel

og forrentning indtil salg af gården.

Omregningen til hkg anskueliggør, om f.eks. maskinomkostningerne eller finansieringsomkostningerne er for høje i forhold til udbyttet. Det giver et overblik og giver landmanden mulighed for at trimme udgifterne i forhold til udbyttet.

Egne maskiner vs. driftsfællesskab eller maskinstation er et dilemma omkring pris og risiko. Landmanden skal kende sine egne omkostninger og tage stilling. Hvis der vælges egne maskiner med uudnyttet kapacitet for at sikre sig rettidig omhu, så skal landmanden kende prisen på denne forsikring.

Ti års udvikling

> Brian Oster Hansen, Videncenter for Svineproduktion

Resultatet i 2013 blev i gennemsnit på 422.000 kr., godt en halv million kr. lavere end i 2012. Bedste tredjedel i 2013 opnåede et driftsresultat på 1,7 mio. kr. i snit. For at ligge i bedste tredjedel skulle driftsresultatet være på 0,6 mio. kr. eller derover.

Status for de sidste ti års udvikling i de økonomiske og produktionstekniske resultater for heltidsbedrifter med svineproduktion er vist i tabel 1, hvor den øverste del viser resultater for driftsøkonomien på heltidsbrug med svineproduktion, mens den nederste del viser de økonomiske nøgletal opdelt pr. produktionsgren.

Strukturudvikling

Antallet af heltidssvinebedrifter har igennem de sidste ti år været faldende med 2.090 stk. (+43 %), mens antallet af årssøer pr. bedrift er steget fra 199 til 342 (+72 %) og producerede slagtesvin er steget fra 3.415 til 6.319 stk. (+85 %), samtidig er jordarealet øget fra 112 til 179 ha (+60 %). Tendensen hen imod større bedrifter ventes at fortsætte i de kommende år.

Det bemærkes, at disse størrelser er gennemsnitstal for alle svineproducenter. Således vil eksempelvis den gennemsnitlige slagtesvineproducent producere betydeligt flere slagtesvin end vist i

Table 1. Ti års udvikling i svineproduktionen.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Antal regnskaber	1.935	1.852	1.776	1.694	1.508	1.660	1.667	1.744	1.813	1.369
Antal bedrifter	4.870	4.401	4.176	4.210	3.447	3.154	3.529	3.404	2.855	2.780
Antal årsøer	199	223	255	241	267	300	311	309	348	342
Antal producerede slagtesvin	3.415	3.397	3.677	4.003	4.713	4.607	5.180	6.316	6.579	6.319
Landbrugsareal, ha i alt	112	115	125	136	148	151	150	172	167	179
heraf forpagtet	32	33	36	39	43	41	47	55	51	61
Total økonomi	Beløb pr. bedrift i 1.000 kr.									
Bruttoudbytte	3.534	3.550	4.342	4.156	5.416	5.634	6.760	8.286	10.125	9.864
Dækningsbidrag	1.804	1.766	2.321	1.711	2.053	2.211	3.122	3.490	4.426	3.922
Kapacitetsomkostninger	1.135	1.299	1.494	1.597	1.928	2.076	2.156	2.346	2.644	2.705
heraf lønomkostninger	247	293	347	361	450	504	533	555	656	699
heraf driftsmæssige afskrivninger	371	406	463	499	587	646	618	664	720	708
Afkøbet EU-støtte		250	281	305	335	331	332	371	367	388
Finansieringsomkostninger	561	558	641	873	1.673	1.201	1.222	1.230	1.221	1.183
Driftsresultat	108	159	467	-454	-1.213	-735	76	285	928	422
Økonomiske nøgletal	Beløb i kr. pr. produktionsenhed									
Dækningsbidrag pr. årso	3.850	4.033	4.811	1.893	2.828	3.398	4.077	4.153	4.784	4.612
Producerede grise pr. årso	22,6	23,7	24,9	26,1	26,3	26,2	26,6	28,3	28,5	29,0
Pris pr. produceret gris	338	351	368	327	333	354	363	358	412	418
Dækningsbidrag pr. prod. smågris	170	170	193	73	108	127	154	147	168	159
Pris pr. FE, so- og smågriseføder	1,38	1,35	1,31	1,63	1,95	1,72**	1,75**	2,04**	2,26**	2,35**
Dækningsbidrag pr. prod. slagtesvin	111	138	149	97	86	83	135	132	130	99
FE pr. kg tilvækst	2,91	2,82	2,96	2,96	2,88	2,86	2,87**	2,87**	2,86**	2,84**
Pris pr. kg, inkl. efterbetaling	9,25	9,38	9,83	9,15	9,83	9,41	9,93	10,79	11,99	12,07
Pris pr. FE, slagtesvineføder	1,13	1,19	1,08	1,30	1,67	1,34	1,36**	1,71**	1,86**	1,95**

*) Regnskabstal 2012 er rettet til de endelige tal, mens regnskabstal 2013 er foreløbige tal.

***) FE tal er beregnet på baggrund af P-rapport-tal og regnskabstal.

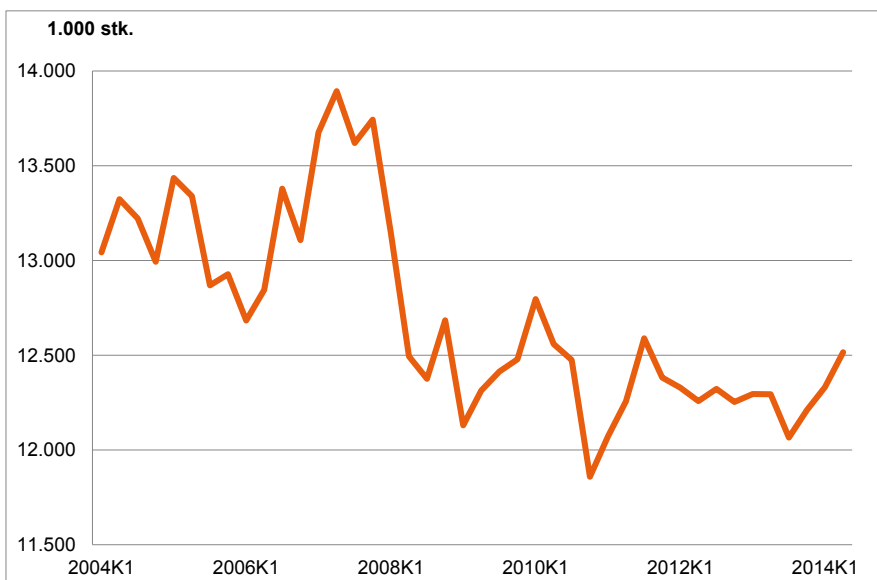
Driftsresultatet er positivt for gennemsnitsproducenten for fjerde år i træk.

tabellen. Tallene for de enkelte driftsgrene står i de respektive afsnit.

relativt stabilt i intervallet mellem 12,1 og 12,6 mio. svin, pt. i den høje ende af intervallet.

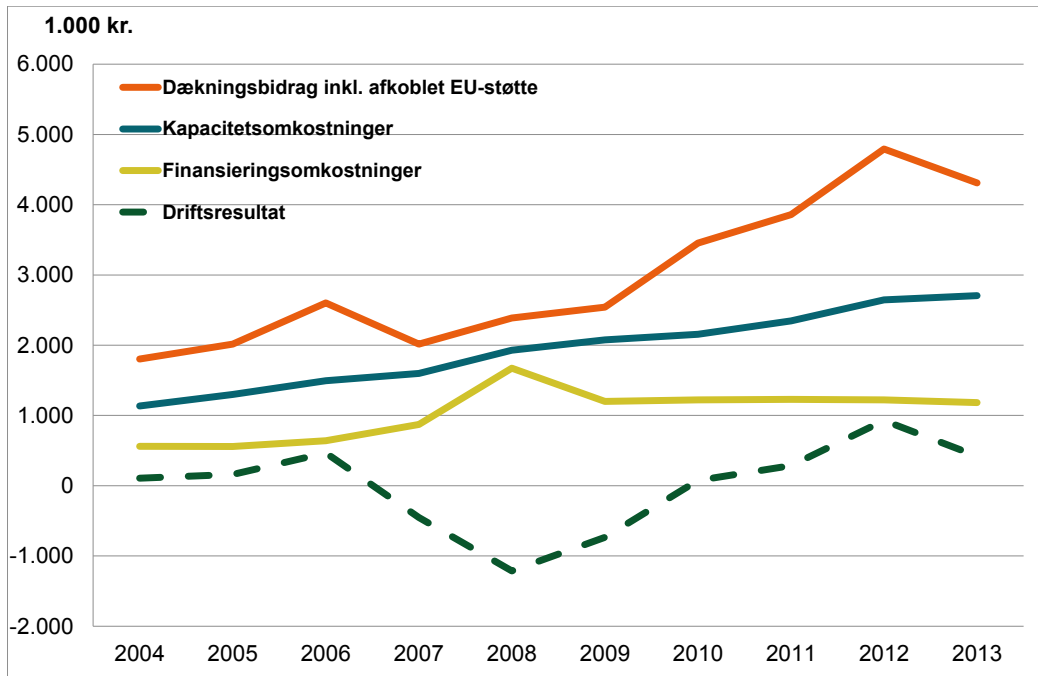
Udviklingen i den samlede danske svinebestand fremgår af figur 1. Efter en kraftig stigning i 2007 faldt antallet af svin meget i 2008 på grund af dårlig økonomi i svineproduktion. I 2010 steg bestanden til at starte med, men droppede så yderligere ned efter kraftige stigninger i korn- og foderpriser. I perioden 2011 til nu har bestanden ligget

Produktiviteten målt på antal grise pr. årso i soholdet har været jævnt stigende igennem de sidste ti år. Fra i 2004 at have været på 24,6 fravænnede grise pr. årso til i 2013 at være på 30,0, ifølge landsgennemsnittet for produktivitet i svineproduktionen.

Figur 1. Udviklingen i den samlede svinebestand, 1.000 stk.

Figur 2. Udviklingen i økonomi fra 2004-2013, 1.000 kr.

Referencefoderudnyttelsen (30-100 kg), FEsv pr. kg tilvækst for slagtesvin, er i samme periode forbedret fra 2,84 til 2,75. Det vil sige at, foderforbruget til slagtesvin er begyndt at udvise en faldende tendens, efter i flere år at have været næsten uforandret. Den daglige tilvækst for slagtesvin er samtidig steget med 81 gram pr. dag.

Økonomisk udvikling

Der er en stor spredning i svineproducenternes resultater, hvor gennemsnittet tjente 0,4 mio. kr. i 2013, opnåede de bedste 33 % således et driftsresultat på 1,7 mio. kr., mens de dårligste 33 % havde et driftsresultat på minus 0,7 mio. kr.

Efter et lavpunkt i 2007 er dækningsbidraget for søer steget til 4.612 kr. pr. årso i 2013. Stigende produktivitet er blevet modsvaret af stigende foderpriser, således at dækningsbidraget blev en anelse lavere end i 2012.

Slagtesvineproducenterne opnåede et dækningsbidrag på 99 kr. pr. slagtesvin i 2013. Dækningsbidraget faldt i forhold til året inden,

fordi en stigende afregningspris ikke var nok til at dække en stigning i smågriseprisen og foderprisen.

Der har været betydelige udsving i det økonomiske resultat de sidste ti år. Det ser ud til, at økonomien for svineproducenterne har stabiliseret sig på et positivt niveau efter de vanskelige år under finanskrisen, jf. figur 2. I gennemsnit for alle bedrifter i perioden 2004-2013, har driftsresultatet kun lige akkurat været positivt. Uden de tre kriseår fra 2007-2009 med høje foderpriser og høje finansieringsomkostninger, ville driftsresultatet have været 350.000 kr. i gennemsnit.

I takt med at bedrifterne er blevet større, har det samlede dækningsbidrag været stigende i perioden. Dækningsbidraget er i gennemsnit steget med 9 % om året, mens kapacitetsomkostningerne er steget med 10 % om året. Finansieringsomkostningerne er i samme periode steget med knap 9 % om året.

Resultatudtryk

1. Bruttoudbytte

Indtægter fra landbruget inkl. intern omsætning samt besætnings- og beholdningsforskydninger

2. Stykomkostninger

Omkostninger, der varierer i takt med produktionsomfanget, det vil sige foder, udsæd, planteværn, gødning samt diverse omkostninger til husdyr og planter.

3. Dækningsbidrag

Bruttoudbytte (1) minus stykomkostninger (2).

4. Kontante kapacitetsomkostninger

Den del af omkostningerne, der ikke eller kun delvist ændres med produktionsomfanget. Det vil sige energi, maskinstation, vedligehold, lønudgifter, ejendomsskat og forsikringer samt diverse omkostninger.

5. Driftsmæssige afskrivninger

Den del af kapacitetsomkostningerne, der udgøres af en beregnet årlig reel forringelse af produktionsapparatet.

6. Kapacitetsomkostninger i alt

Kontante kapacitetsomkostninger (4) plus driftsmæssige afskrivninger (5).

7. Resultat af primær drift

Dækningsbidrag (3) minus kapacitetsomkostninger i alt (6).

8. Afkoblet EU-støtte

Den udbetalte støtte fra EU.

9. Finansieringsomkostninger

Landbrugets andel af renteindtægter og -udgifter, realiserede kurstab/kursgevinst på finanslån og forpagtningsafgift.

10. Driftsresultat

Driftsresultat af primær drift (7) plus afkoblet EU-støtte (8) minus finansieringsomkostninger (9).

11. Ejer aflønning

Ejer aflønning er beregnet ud fra bedriftens størrelse, hvor anden indkomst fra ejer og ægtefælle er fratrukket

12. Nettoinvestering

Landbrugsinvesteringer minus driftsmæssige afskrivninger (5).
Nettoinvestering viser de faktiske forøgelser af produktionsanlægget.

13. Gennemsnitlige landbrugsaktiver

Opgøres som et simpelt gennemsnit af landbrugsaktiver primo og ultimo.

Nøgletal

$$\text{Afkastningsgrad (landbrug)} = \frac{\text{Resultat af primær drift (7)} + \text{Afkoblet EU-støtte (8)} - \text{Ejer aflønning (11)} + \text{Forpagtning, netto}}{\text{Gennemsnitlige landbrugsaktiver (13)}} \times 100$$

Afkastningsgrad, landbrug viser, hvor stort afkastet fra landbruget har været i forhold til den indsatte kapital.

$$\text{Egenkapitalens forrentning} = \frac{\text{Driftsresultat (10)} + \text{anden virksomhed og private renter}}{\text{Gennemsnitlig egenkapital primo og ultimo}} \times 100$$

Egenkapitalens forrentning viser, hvor meget virksomhedens gennemsnitlige egenkapital er blevet forrentet med.

$$\text{Overskudsgrad (landbrug)} = \frac{\text{Resultat af primær drift (7)} + \text{Afkoblet EU-støtte (8)} - \text{Ejer aflønning (11)} + \text{Forpagtning, netto}}{\text{Bruttoudbytte (1)}} \times 100$$

Overskudsgrad, landbrug viser, hvor stor en andel af bruttoudbyttet fra landbruget, der er tilbage til aflønning af kapitalen.

$$\text{Dækningsgrad} = \frac{\text{Dækningsbidrag (3)}}{\text{Bruttoudbytte (1)}} \times 100$$

Dækningsgraden viser, hvor stor en andel af bruttoudbyttet der er tilbage efter, at stykomkostningerne er afholdt.

$$\text{Kapacitetsgrad} = \frac{\text{Dækningsbidrag (3)}}{\text{Kapacitetsomkostninger (6) + Ejer aflønning (11)}}$$

Kapacitetsgraden viser, hvor mange gange dækningsbidraget kan dække kapacitetsomkostningerne.

$$\text{Soliditetsgrad} = \frac{\text{Egenkapital ultimo}}{\text{Aktiver ultimo}} \times 100$$

Soliditetsgraden er udtryk for, hvor meget egenkapitalen udgør af de samlede aktiver ultimo året.

Videncenter for
Svineproduktion

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Aarhus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
vsp.lf.dk

